

Thuk ti gow ke kui kuäärä Kuoth

Ɛ jen min la thuokde!

Jin näci je en yöö ci Yecu wee /ci guut yaa bi ben amäni mi ca
Kuäär Kuoth lat wii muwon keeliw ala nen?

“Kä bi jöök nyepic cien keel ke ruathdel römä... /Cike bi te riäk
kie däk wiipäm min relw / ke yöö bi wic muwon thiääñ ke
ñac ñani Kuoth Cetke min ci piw bar kum.”
(I-ca-yaa 11:6,9)

Ɛ

Bob Thiel, Ph.D.

Thuk ti gow ke kui kuäärä Kuoth

Ɛ jen min la thuokde!

Ɛ Bob Thiel, Ph.D.

Kopirait ©2016/2017/2018/2019/2022/2025/2026 ke Nazarene Books.
Edicin 3.0. Bok mi tot mi ca käm raar ke kui Duel Kuoth in wä nhiam
(Continuing Church of God) kene ney tin guorke je, Ɛ korporëcin

kärca. P.O. Box 109, Grover Beach, California, 93483, U.S.A. ISBN: 978-1-
63660-113-7.

Ɛnu mi /ci naath rikkien dee luäj ke wuoc ɔ?

**Jin näci je en yöö ruaacni tin nhiam kene tin jwak ci Yecu ke lat, ruacke ke
kui thukni ti gow ke kui Kuäärä Kuoth?**

**Jin näci je en yöö Kuäär Kuoth Ɛ jen ruac ëë ca läth nhiam Ɛ jääk kene ney
tëë nhiam tëë guorke ke?**

**Kuäär Kuoth Ɛ jen ram in la Yecu? En cian kuäärä Kuoth Yecu të tēkde
reydan en täme? Kä Kuäär Kuoth Ɛ thääj kuäärä mi thuck in bi ben? Jin
bi tin njecke ni naath Ɛ Baibol näth?**

**Ɛnu mi cwali kuäär? Kä Kuäär Kuoth eleenu? Ɛnu mi njecke ni naath Ɛ
Baibol? Ɛnu ene njecke ni naath Ɛ ji Kritho tëë nhiam?**

**Jin näci je en yöö guut yaa /ce dee ben amäni mi ca Kuäär Kuoth lat
wiimuocn ala neen?**

Kä thure min te nhiam buck nyotheni jiök nyepic in ci dörömä tōoc nhiamde, cet ke
min cake ben mat kel Ɛ buon in käm je rar kene bielke. Kä thure in te jōode jen thäj
thurekä luak kuoth ewal me ca täth kä jeruthälem e ca ben kän ke ruon 2013 Ɛ Dr.
Bob Thiel.

CIÖK BUOK

1. Kä raan teke luot mi diit?	4
2. KE thuk Kuoth ti Gow tin kien tee ci Yecu ke lät naath ɔ?	7
3. Kä Kuäär Kuoth ca je njac rey Ruac Kuoth eë Wal?	20
4. Ci Jääk Thuk Kuäärä Kuoth ti Gow njieec?	26
5. Guäth tin te raar rey Ruac Kuoth in Pay Tuock njiecke naath ke kui Kuäärä Kuoth.	36
6. Duël Kuoth ji Girik kene jiRöm njiecke naath i Kuäär ε mi gɔaa, Duɲni yöö...	57
7. Kuäär Kuoth eleenju?	64
 Ruac ke kui römä nath	 72

1. Kä raan teke luot mi diit?

Wijmuɔɔn tēēke rik ti nuan.

Ney ti nuan cake näk. Ney ti nuan cake cien a jiäk. Ney ti nuan ruotke can. Wii ti nuan teke ke nual mi diit. Gaat, amäni gaat tin /kən ni dap, la ke a näke. Juath tin /caa luänj ke wuɔc ε wal la diērke diktöör t̥i nuan. Rek tin d̥it tin te ke c̥erikan̥i te ke ke j̥om m̥i jiäak εlɔŋ m̥i /c̥i puɔny ran dee jakä gɔaa. Ney t̥i nuan t̥i j̥i thiatheni nɔŋ kenkɔri. Kä terrörithni la ken naath a mäk w̥ini.

Dee kuar wec muɔɔn rik tin nɔɔŋke naath deeken luänj ke wuɔc inu?

Ney ti nuan cärke inɔ.

Yuniberthal Ajenda mi dit.

Ke cänj kä 25, kä Pay Bäŋuan, 2015, ke k̥or ruac m̥i diit m̥i caa lat ε Pope Francis kä Vatican, ken w̥ij t̥i 193 tin te kä United Nations (UN) cu ken ε kuany en yöö b̥i ke “n̥uɔt tin d̥ēē naath nanj nhiam t̥i 17” kuēj lät, tin laa c̥oalkε i New Universal Agenda. ken tin̥i ken n̥uot t̥i wäl b̥ärɔw 17 tin görke ε UN:

Gööl 1. En yöö ba can woc guathni diaal

Gööl 2. Thuok buoth, jek mieth kene riali mieth mi gɔaa kene rep puɔr kaakni

Gööl 3. Guεc teekä mi gɔaa kene rep puɔlä puɔɔny ke kuj n̥eeni diaal ke run diaal

Gööl 4. En yöö ba njic mi gɔaa mat thin kä ba naath jakä rɔŋ kä ba njic jakä te ke pek mi rɔŋ ke kuj n̥eeni diaal

Gööl 5. Kä yöö ba män kene nyjer diaal jakä päär kene yöö ba män kene nyjer diaal moc ke buɔm

Gööl 6. En yöö ba piw kene ciaarj mi gɔaa lath th̥in kene yöö ba piw ti gɔw tit ke kuj n̥eeni diaal

Gööl 7. En yöö ba enerji mi thiak, mi nathke, mi bi jääny kene mi pay ben nöön ke kuji neeni diaal

Gööl 8. Nyuoth pieth kuakni mi bi te thin, mi mat naath thin ka bi te thin, lat ti thiaqan ka ti gow kene lat ti gow ke kuji neeni diaal

Gööl 9. Tath inprathtirakcier mi bum, rep matda nath kene thothtebuol indathtirialidhëcin kene rep innöbecion

Gööl 10. Kue ka yöö /thiele paar rey wijini kene kam wijini

Gööl 11. Lat ni rek ni kene guath tin cien naath thin, ti gow, ti bum ka bi jääny

Gööl 12. En yöö ba min cam ke kene taq in lat ke naath jakä jääny

Gööl 13. Kap lat ke peth ke gan ger jam kene min be nöön

Gööl 14. Gan kene lahdë lat ke duopp mi bi jääny rey yiëer, yiëer kene kuak yiëer ke kuji cuop mi bi jääny

Gööl 15. Gan, lucde jok kene rep laätdä mi bi jääny ka terrehtirial eköthithtemni, tiet juaacni ti bi jääny, qor ke peth, kene gan kene luc jok ka muon tin ci jääk kene gan baödaiberthiti min ci bath

Gööl 16. Nyuoth malä kene mat nath keel ke kuji cuop mi goaa, nöön cuñni ke kuji cuñni ke kuji neeni diaal kene tath muktäpni ti lat e goaa, ti teke luän kene mat nath rey guathni diaal

Gööl 17. Jak dup tin lat ke naath ka bum kene nyak matda nath wijimuopn keeliw ke kuji cuop mi bi jääny

Ajenda eme ca je lar en yöö ba kule läth lat ke ruon 2030 ka cal ke je ba i 2030 Ajenda ke kuji cuop in bi naath jakä cien thin. Jen goore yöö be juath tin ci tuock ka naath woc ke rey ruotni, njic, kene mat nath wijimuopn keeliw kene kam kuthni. Ka min nuän ka tin goore gowke, thaqan çapnike kene tin goore ke kuide jiake (cf. Tuk Cäkä Xcaa 3:5). En ruac eme, bç, cuëe wç keel ke ruac ëë caa gçr e Pope Prancith ëë ci liw ni Laudato Si. Pope Leo XIV bä cue ruac lat ke luäkdë ke çap eme ke ruon 2030.

Kä “Ajenda in pay tuock kä jī wecmuɔɔn diaal” dëë jε cɔl i “Ajenda in pay tuock kä jī Kətholik” ke yöö en riet “kətholik” lotde ni “Wijimuɔɔn keeliw.” Pop Francith cue cɔl i adopciɔn. kä ajenda emε “ε nyuuth mi gɔaa mi nyooth ɳath.”

Kä min ca guɔɔr ε UN, cue teke duɔl mī ca laɳ kä Parīth ke Pay Wäl Rεw 2015 (cua ciötdε cɔl i Duɔl 21th duɳ nenī tin te rεy UN Framework Convention ke kuj Gër Jom). Pope Francis bä cue mat wecmuɔɔn liak kä cue wīj lar lar i “bīke duɔɔp in wä nhiam guɔɔr ke tiit, kenε yöö bīke teke nhök mī diit mī bī rɔ rep ni ciaaɳ.”

Ke guäth mī thiak ke wīj diaal tin te wijimuɔɔn keeliw cuke mat kä Parīth accords, min teke tī ca laɳ lät ke kuj pieny kenε tin ca mat piny ke kuj yiɔɔni. (Ke kɔrε cu kuäär US ni Barack Obama waregak gɔär piny en yöö be USA laɳ lät ke ruɔn 2016, duɳde yöö ke ruɔn 2017, cu kuäär US ni Donald Trump ε lar en yöö en United States /cε ruac ëë caa mat kä Paris bī nhök kä cue USA woc. Nεmε cue jī wecmuɔɔn diaal jakä gak elɔɳ kä cue naath luäk ke yöö bīke US kule woc kä Europe kenε wīj tin kɔkien tin te wijimuɔɔn keeliw “ /kä Pop Parēththth cε lat jnε, raan cεrɔ bī luänj ke ger, enī mī cε ken ɳɔak diaal etini läth lät..

Kä cänj nī min thiele ram mi goɔr yöö be yiëë ke jiom mi jiääk, be te both, be can, be teke riek, ε ku wä wä, kä ɳɔn ranε ke yöö be min ca lar ε United Nations’ 2030 agenda kenε/kie Paris accords be rik tin te rεy nath woc?

Kä Track Record duɳ Yunaited Nacion

En United Nations cua jε yiath piny kä cua yiath piny ke cänj kä 24 kä pay wäl ke ruɔn 1945, ke kɔr köör wecmuɔɔn in rεwde, ke yöö baa kɔr mī cεtke nɔmɔ gaɳ kä baa ɳɔn i baa mal nööɳ wijimuɔɔn keeliw. Ke guäth ëë tuockε, en UN tēë ke wīj tī 51 tī la jīke; entäämε teke wīj ti cop 193.

Cue teke kooɳrī tī kur, mī /ciεε jen ke bathdɔɔrī, wīj muɔɔn keeliw nī mēë caa United Nations tok, duɳnī yöö /thiele kɔn mī dē lar i ε kɔr wecmuɔɔn in diɔɔkdiεn.

Thaḡaḡ nath ḡäth kenε en ḡöö mat nath wiiḡiḡ dialal cεtke min la United Nations ε lar i be nööḡ, mi matke je keel ke tḡḡ in lät ke ji ḡäthä kenε ruaacḡi tin laa latke ε Pope Leo XIV kenε kuḡr Duel kuthḡi tḡ ḡuan kḡkien, be mal kenε ḡḡḡ nööḡ.

Duḡde ḡöö, min ca lḡt ε United Nations ke ḡöö be neme lḡt /cε ḡḡaa. ε matke neme thḡn ε la kḡḡri tḡ ḡuan tēε ci tuḡḡ ḡi mēε caa United Nations tok, ney tḡ miliöḡi tḡ ḡuan ci ke te buoth, ci ke rḡ bar ḡuaḡḡ ḡi t kḡkien /kä ci thḡḡ nath we canä.

Ke run wäl ti ci wä, ci United Nations ε lar en ḡöö be lätke tin ḡör ke ke kuḡ cuḡp rey runḡi ti bathdḡri lḡth lät. Cue teke "tin ḡör ke ke kuḡ cuḡp" dḡḡ bädäk, duḡḡi ḡöö neme /kenε cop ḡuäth de en min ca lar ε UN puḡnyde. Bä, ke ruḡn 2015, cua min cḡali "17 Thḡtḡenibḡl Debelömen ḡöölḡ" kḡm raar. Thaḡḡkien thele ke ḡḡḡ. Thaḡḡ nath ḡuic kenε i ε utopian fantaḡḡi.

En ruac ke kuḡ kä utopia, ke cḡḡ kä 6, Pay Dhiεεc, 2016, en Pope Francis cue lar en ḡöö jen ḡḡḡre ḡöö be teke utopia mi la raan Yurḡp min bi duel kuothde luäk ke copde. Kä ḡotde, en cḡr Pop εmḡ be rḡ rit ε la cḡr mi jḡäk (cf. Nyuuth 18).

Dḡḡ be Tēεke Thḡḡḡ Matdä kenε Luḡt cuop, Duḡḡi ḡöö ...

Merriam Webster's Dictionary cε je lar en ḡöö utopia ε "ḡuaḡḡ mi caa car mi ci kume, ḡuḡt, kenε tḡḡ ciεḡḡä nath ku le we a ḡḡaa." Baibol ḡiice naath en ḡöö /ci naath rikḡien dee luḡḡ ke wuḡc kḡrḡ:

23 Kuäär ni Kuoth, ḡḡḡ ḡḡcä je en ḡöö /ci duḡḡp ran te reyde. /Cε te rey ran en ḡöö be jḡle rialikä. (Yer-ma-yaa 10:23, NKJV Baibol reyde keeliv ε ḡi mi ca lar i /cε lot)

Baibol ḡiice naath en ḡöö mat nath wii muḡḡn be thil:

16 Te dḡk kenε jḡḡḡ laaac dupḡnikien; 17 Kä kuḡc ken duḡḡp malä. 18 Thel dualä ke Kuoth te nhiamdien. (Ji Röm 3:16-18)

Duḡde ḡöö, ney ti ḡuan lät ken ke kuḡ kä ḡöö ḡuic ken ciaḡḡ utopian society kä thaḡḡ ḡuḡḡḡi la ḡḡn ken ḡöö bi ken kuoth mat thḡḡ. Duunde ḡöö thile ney ti ḡḡk ḡöö ba ḡuḡḡr ni dup Kuoth in thuḡk in kel kḡrḡa. /Cie ḡöö /thiele mi bi

wɔ̄ nhiam m̄i b̄i wɔ̄ nhiam ke kūīi k̄ä tin görke ε United Nations kie Vatican. Be teke th̄āān̄ (k̄ä t̄ī n̄uan k̄ä tin görke gɔ̄wke), am̄äni th̄āān̄ n̄jaanī tin b̄i wen̄i ken ke ben jɔ̄k.

Ke thuɔ̄k, k̄ä dɔ̄n̄ ke kɔ̄r k̄öör m̄i dīit, ba mat malä m̄i b̄i tuɔ̄k w̄īi muɔ̄ɔn̄ keeliw mat k̄ä ba cu n̄āc (Daniel 9:27). M̄i c̄ī jen̄ inɔ̄, ney t̄ī n̄uan b̄i ken n̄äth ke kac en ȳöö b̄i naath c̄iaān̄ m̄i te ke mal keñe c̄iaān̄ m̄i gɔ̄aa n̄öön̄.

Ney ti n̄uan ba ke nan̄ rey k̄ä nemɔ̄ wec muɔ̄ɔn̄ keeliw 'utopian progress' (cf. Idhe-ki-el 13:10) am̄äni nyuuthnī t̄ī gööl keñe lät t̄ī gayke naath (2 The-tha-lo-ni-ka 2:9-12). Duñnī ȳöö ci Baibol ε lar en ȳöö mal inɔ̄ /ce bi j̄äany (Da-ni-yel 9:27; 11:31-44), c̄äñ ni min dee kūār ε lar ī en̄u (1 Ji The-tha-lo-ni-ka 5:3; I-ca-yaa 59:8).

Kä çar emɔ̄, m̄i /c̄ī Yecu te th̄in̄ (cf. Jɔ̄ɔn̄ 15:5; Mε-thiw 24:21-22), en ȳöö dee raan utopia n̄öön̄ rey 'run̄ī t̄ī j̄iäk t̄īt̄ī' ε ruac m̄i gɔ̄aa m̄i kac (Ji Gä-lëë-cia 1:3-10).

M̄i c̄ī raan k̄ärça /ce te lūān̄ ke n̄oññ utopia ke thuɔ̄k, Te ke utopia m̄i dɔ̄n̄ m̄i de rɔ̄ lot?

Äy.

Kä Kuäär Kuoth be w̄īc muɔ̄ɔn̄ emε jakä gɔ̄aa, k̄ä ke kɔ̄re, ba t̄ëk in d̄oraar keeliw n̄öön̄, m̄i bi gɔ̄aa elɔ̄n̄.

2. Kε thuk Kuoth ti Gow tin kien tee ci Yecu ke lät naath ɔ?

Baibol ɲiice naath en yöö bi ciaɲ mi gɔaa mi ɔɔali Kuäär Kuoth dhil ben, mi bi ruec in te ke gaat nath ben guäl. (Da-ni-yel 2:44; Nyuuth 11:15; 19:1-21).

Mëe ci Yecu lätde tok nhiam nath, cuε tok ke lat thukni ti gow ke kui Kuäärä Kuoth. Neme ε jen min ca lat ε Mark:

14 Tääme mëe ca Jɔɔn yian, cu Yecu wä kä Ge-lε-li, latde thuk ti gow ke kui kuäärä Kuoth, 15 wëe i , “Ci guääth cop, kä ci ciaɲ kuäärä Kuoth thiäk, rietde rɔdueeri kä ɲäthe thuk Kuoth ti gow.” (Mak 1:14-15)

Kä riet gospel, bëe kä riet Girik min ca loc i euangelion, kä lotde ni “ruac mi gɔaa” kie “läär mi gɔaa.” Rey Ruac Kuoth in Pay Tuɔɔk, riet in ca lat ke thok Liɲliθhni i “kuäär,” min thiääk ke kuäär Kuoth, ca lat ni kä 149 rey Baibolä NKJV kene guath ti 151 rey Baibolä Douay Rheims. Jen bëe kä riet Girik mi ca luɔc ε la basileia min lot ni ruec kie kuäär kuari.

Kuäär nath, amäni kuäär Kuoth, teke kuäär (Nyuuth 17:14), teke guääth mi diit (Nyuuth 11:15), teke ruëc (I-ca-yaa 2:3-4; 30:9), kä teke ney ti ruac ke ke (Luk 13:29).

Neme ε jen ɲiic in nhiam ëe ca lat ε Yecu rey nath min ca gɔr ε Mε-thiw:

23 Kä cu Yecu jäl rey rööl Ge-lε-li keeliw, ɲiice naath rey lueekni palädien, kä latde thuk ti gow ke kui kuäärä Kuoth (Mε-thiw 4:23).

Mε-thiw bä cuε gɔr i:

35 Kä cu Yecu wii kene ciëɲ diaal wä jäl, ɲiice naath rey lueekni palädien, kä latde thuk ti gow ke kui kuäärä Kuoth (Mε-thiw 9:23).

Ruac Kuoth in Pay Tuɔɔk nyothe je en yöö bi Yecu ruëc amäni cɲɲ kel:

33 Kä be dhör Je-kob ruac amäni cänj käl, kä /ci kuääre bi teke pek.
(Luk 1:33)

Ci Luk ε gɔr en yöö jākni Yecu kä naath ε yöö be naath wä lät cianj Kuäärä Kuoth. Nen mää njecke ni naath ε Yecu:

43 Cue ke jöök i , “Xän bä thuk ti gɔw ke kui kuäärä Kuoth lät wii tin kokiän bä, ke yöö järke yä ke kuj kä memε.” (Luk 4:43)

Jin ci je met linj en yöö ca ruac emɔ lat? Jin ci je kɔnj näc en yöö jākni Yecu ke je ε yöö be naath wä lat ke kui Kuäärä Kuoth?

Kä cu Luk ε gɔr bä en yöö ci Yecu wä kä cue ruac Kuäärä Kuoth lat:

10 Mää ci jaak luny jök, cuke Yecu lät nɔaani diaal tää ci ken ke lät. Kä cue ke nanj, cuke jien kārɔ wäke wic mi cɔal iBeth-the-da. 11 Mää ci buɔn nēeni ti nuan je näc, cuke je guɔɔr. Kä cue ke nyuɔɔr, kä cue ke ruac ke kui kuäärä Kuoth. (Luk 9:10-11)

Cu Yecu naath njeec en yöö Kuäär Kuoth be la jen min nhiam kä ney tin ba je guɔɔr:

33 Kä göre ni cianj kuäärä Kuoth kene cunje ke nhiam (Mε-thiw 6:33)

31 Kä duunde yöö göre cianj kuäärä Kuoth, kä ba ye mät nɔak diaal ti ti .” 32 /Cuare dual, yen buɔn deet mi tɔt, ke yöö ε teth laaac Guurun en yöö be ye käm kuäär. (Luk 12:31-32)

Ji Kritho ba Kuäär Kuoth gor ke nhiam. La ken neme a lät ke yöö bike neme jakä min nhiamdien ke tēk cetke min gor Kritho je kä liepke lundyde jök kene kuääre. Kä duunde yöö, ney ti nuan tin latke rɔ i ε Kritho, /cike Kuäär Kuoth goor ke nhiam kārɔa, kä /cike Kuäär Kuoth näc bä. Ney ti nuan bä näthke je ke kac en yöö yöö bi raan rɔ mat rey kuumeni wecmuɔɔn ε jen min goor Kuothe kä ji Kritho. Ke yöö /kenke kuäär Kuoth näc, /cike cienj en täame cetke min dee ken ε lät kie /cike luɔt kä yöö naath teke dueer näc.

Titde bä en yöö ba kuäär käm buon deet mi tot (cf. Ji Röm 11:5). La goore yöö bi röödu muol muol ke yöö bi röödu nhok ke yöö bi la ram kel kä buon deet mi tot mi thuck.

En kuäär Kuoth/ emi ɲote käne ni yiath piny wiimuɔɔn

Cu Yecu naath ɲiec en yöö bi jikaaare pal ke kuj kuäärä min bi ben, ke kuj emɔ /kenken kuäär emɔ ni kän:

9 Guaḡra in te nhial, a ciötdu luothke. 10 A Kuäärü bée. A ruacdu ba lat (Mε-thiw 6:9-10)

Cu Yecu ji kaaare jäkä naath ke yöö ba ruac Kuäärä Kuoth wä lat:

1 Kä cue ji kaaare dänj wäl rew ɔl, kä cue ke moc buɔm kene luḡɲ ke wuoc dien ke kuth ti jäkä diaal, kene jak juḡthni kä ḡɔw. 2 Cue ke jäkä piny ke yöö ba naath wä laḡ ruac ke kuj kuäärä Kuoth. (Luk 9:1-2)

Cu Yecu ε ɲieec en yöö taḡde rey dien ke jen guäth e dan /cie jen kuäär, ɕetke min /kaḡ kuäär ni yiath piny wij muɔɔn ke jen guḡḡth emɔ ke yöö ε jen ëë /ε jene ken ken yiey ti jäkä woc ke ciötde en guḡḡth emɔ:

28 Kä mi ε yiëë Kuoth tuokä ni yiey ti jäkä raar ɔ, ci kuäär Kuoth ben kä ye. (Mε-thiw 12:28)

Kuäär in thuck tée rey guäth in bi ben—/cie täame ɕetke min ca nyoth ε Mak:

47 Kä mi ci wanḡdu ji jakä duir, lol ε. Kä ḡɔaa ni yöö bi wä rey kuäärä Kuoth ke wanḡ kel, kä yöö ba ji yuɔr piny ke wänj dänj rew ... (Mak 9:47)

23 Cu Yecu jī kaaare guic, kä cue ke jīök i, “Kä be buɔm iḡi en yöö bi ney ti riḡɲ riḡḡɲ wä cieḡ kuäärä Kuoth!” 24 Kä cu jī kaaare ḡḡḡc ke rieetke. Kä cu Yecu ke leni jīök j, “Gaatkä, be ku le buɔm iḡi en yöö bi ney tin ɲḡthke riḡḡdien wä cieḡ kuäärä Kuoth! 25 Kä bi thiḡk ni

γöö dee thɔrɔl cooth ke waŋ librɔkä kä coth raam mi riän riän rey kuäärä Kuoth.” (Mak 10:23-25)

25 Ερυσ, γän larä je γε, /cä je bi nyok ke math ke jen lieer eme, amäni mi wä cän emɔ ben min bä nyok ke math cien kuäärä Kuoth.” (Mak 14:25)

43 Cu Jo-thep raan A-ri-ma-thia, ram kel kä jiluyk mi diit, kä jen puɔnyde lipɛ kuäär Kuoth, kä cue buɔm ... (Mak 15:43)

Cu Yecu ε ηjeec en γöö kuäär /cie duŋ γɔaa eme en tääme:

36 Cu Yecu je loc j, “Kuäärä, /cie duŋ γɔaa eme, mi ε kuäärä γɔaa eme, dee laatkä kɔr ter, ke γöö /ca γä bi kam ji Juudh, kä tääme kuäärä /cie duŋ γɔaa eme.” (Jɔɔn 18:36)

Cu Yecu naath ηjeec en γöö kuäär be ben ke kɔr kä mi ce luny jɔk ala Kuääre:

31 “Mi wä Gat Ran ben ke gɔɔyde, kenɛ jaak nhial diaal tin relke rɔ keel ke je, be nyuur wij kom kuääräde min diit. 32 Kä ba döör diaal duɔl nhiamde, kä be ke daak, cɛtke min däak yieen deet rɔom kenɛ böwni. 33 Kä be rɔom laŋh tetdäde. 34 Kä bi Kuäär ney tin te kuj cuëcde jɔök j, ‘Bia, yen ney tin ca poth ε Guaar, kane nyin kuäärä tää ca rialikä ke kujdun ni tukä γɔaa. (Më-thiw 25:31-34)

Ke γöö Kuäär Kuoth /ce te thɔn, /cane utopia mi thuyk bi nen amäni mi ca je yiath piny. Ke γöö ney ti nuan /ciken kuäär Kuoth ηac, /cike ηäcde dee ηac en γöö kuumede min nhɔke lätdɛ idj.

Kuäär Kuoth /ce bi ben “amäni mi ce Jur ti nuan cop” (Ji Röm 11:25)—kä nɔmɔ /kenɛ ni tuɔɔk.

Ci Yecu ε lar i cian kuäärä emɔ cetde ke leenɔ?

Cu Yecu thaaŋ ruaacni lat ke kuj kä γöö Kuäär Kuoth cɛtde ke ηu:

26 Kä cue wee j, “Çet cian kuäärä Kuoth ke ram mi ci kuay pith piny, 27 kä be tɔɔc ke wäär, kä be rɔ jiec ke cändäär, kä be kuay piith kä be piith, kä jen puɔnyde /ce je njac j be tuɔɔk idi. 28 Ke yöö e mun piith bel kärɔaade, ke nhiam bel, ke wic, ke kore bel tin thiɔaɔ ke wic. 29 Kä mi ci beel ciek, ni en guäth emɔ, cue carcaar kan, ke yöö ci guagath njer cop.” (Mak 4:26-29)

18 Kä cu Yecu wee j, “Çet cian kuäärä Kuoth ke nu? Kä bä je paar ke nu? 19 Çetde ke kuay mi tot mi ci wut e pith rey kakäde, kä cue piith a cue cua jiath mi diit, kä cu diit duëlkien lat nɔaɔknike.” 20 Kä cue leni ruac j, “Dëe cian kuäärä Kuoth paar ke nu? 21 Çetde ke thuɔp mi ci ciek e kan, kä cue je lom rey nuɔp mi teke theemni daɔ diɔk amäni mää ce puaar keeliw.” (Luk 13:18-21)

Ken cäätnj tiji cu kene nyoth en yöö, ke nhiam, en Kuäär Kuoth e mi tot elɔɔ, duɔnj yöö be ben e la mi diit-be ben ke jɔakde rey yɔaa mi bi thil guut.

Cu Luk e gɔr bä j:

29 Bike ben kujc känyä caɔ kene kony caɔ, ke kujc caam yɔaa kene cuec yɔaa, kä bike nyuur cien kuäärä Kuoth. (Luk 13:29)

Ke jen duɔɔp emɔ bi Kuäär Kuoth teke ney ti gööl wij muɔɔn keeliw. Kä jen ce biää ney bee kä kar ji l-the-rel kä rö, jen be dhiil te ke döör ti gööl. En caɔ emɔ guäthni diaal, bike nyuur rey kuäärä eme.

Luk 17 kene Kuäär

Luk 17:20-21 cue thaaɔ nath jakä dieer. Duunde yöö a /keni ni cop kä nɔmɔ, guice je en yöö bi naath miɔh ke thuɔk rey Kuäärä Kuoth:

15 “Puɔth ake ney tin bi miɔh cien kuäärä Kuoth!” (Luk 14:15)

Ke yöö bi naath (ke guagath in bi ben) miɔh rey Kuäärä Kuoth, /cie jen kärɔa min ca laɔh piny rey loɔcnikien entääme, caɔ nj min ca Luk 17:21 luɔc ke duɔɔp mi jiaäk/ /kane njac a gɔaa min nyooth yöö /cie jen.

Kä luoc AFV min ca gɔr kä Luk 17:20-21 dɔŋ be thəŋ nath luäk ke ɲäc ɲaani:

20 Tääme, mēē ci jī Pa-ri-thii je thiec i, ‘E guəŋ in bi ben ke kuäär Kuoth,’ cue ke loc i, “Kuäär Kuoth /cɛ bi ben ke guic, 21 kä /cike bi wee i, ‘Nene, jen a wane me!’ Kie i, ‘Nene, jene en wini!’ Ke yöö nene je, kuäär Kuoth a cuŋä reyduŋ.” (Luk 17:20-21, Baibol AFV; guic bä Baibol NASB kene Baibol ESV min ca luoc)

Nene je, cu Yecu ruac ke jī Pa-ri-thii tin /kaŋ rɔ rɪt, tin la jī wecmuɔɔŋ, kä jī mætdä. Cu Yecu “ke loc,” — ken jī Pa-ri-thii tēē ci Yecu thiec. Cuke je lɔk i ba ke ɲiec.

Kä ken cuke te rey DUËL KUŌTH? Xɛc!

Kä Yecu bä /cɛ ruac ke kuj duëel kuoth mi ba rialikä ke guəŋ mi tɔt. Kä /cɛ ruac ke kuj kä tin te rey cärä kie rey laaac.

Cu Yecu ruac ke kuj KUÄÄRE! Kä /ken jī Pa-ri-thii je thiec ke kuj duëel Kuoth. /Thiele mi ɲäc ken ε kä duel kuoth mi pay tuok mi ba tok ke guəŋ mi tɔt. /Cike thiec ke kuj kä yöö bī naath teke çar mī gɔaa.

Mi ci raan ε car en yöö Kuäär Kuoth ε Duel Kuoth — kä Kuäär Kuoth tēē “rey” jī Pa-ri-thii — kä DUEL Kuoth tēē rey jī Pa-ri-thii? Kä jɔcɛ en yöö /cie jen!

En guut ruac emɔ ε mī /thiel luot /cie jen? Kä min ci thəŋ buɔkni Prötethtan thəŋ buɔkni Luk 17:21 loc i “Kuäär Kuoth “te reyduŋ” (NKJV/KJV Baibol), a cəŋe ni Baibol jī Röm in la New Jerusalem min ca gɔr ε jī Röm cɛ ruac emɔ loc ke duɔɔp mi gɔaa i “Kuäär Kuoth tēē reyduŋ.”

Yecu ε jen ram kel rey jī Pa-ri-thii, e te reydien—Jen be la Kuäär rey Kuäärä emɔ. Tääme, cu jī Pa-ri-thii ε car i cike ciar Kuäärä Kuoth ε liɛp. Duunde yöö /ken ken ε cop laaac. Cu Yecu je lat en yöö /cɛ bi a Kuäär mi te rey wec, kie Kuäär mi tɔt ke kuj jī Juudh kärɔ, çetke min caar ken ε (kie duel kuoth çetke min ɲəth thəŋ nath en tääme). Kuäär Kuoth /cɛ bi a kuäär kel kärɔa kä

kuume nath kene kuume tin joc tin dee naath ε nyoth kie dee ken ε nen, kä dee ken ε lar j, “Nεme ε jen, en wane” kie “E jen Kuäär, en wano.”

Yecu, puɔnyde, ca je dap ke yöö be la Kuäär kuäärä εmo, cεtke mēē cε lar Pay-let ε joc (Jɔɔn 18:36-37). Njæcde en yöö Baibol la læte riet “kuäär” kene “kuäär” ε la tɪ gööl (c.d. Da-ni-yel 7:17-18,23). Kuäär Kuäärä Kuoth in bi ben, cue te thɪn, ke jen guaath εmo, cuɔe gekä jɪ Pa-ri-thii. Duɔde yöö /ken ken ε nhok en yöö ε kuäärdien (Jɔɔn 19:21). Mi wēē wä lony jok, bi yow je lok (Nyuuth 19:19).

Cu Yecu wä nhiam, rey rietni ti guɔrke rɔ kä Luk 17, ke yöö be bende min rewde lat, guaath in bi Kuäär Kuoth wɔc muɔɔn keeliw ruac (ke lætde ke luoc Baibolä Moffatt):

22 Cuε jɪ kɔaare jɔök j, “A nɪn bi ben ti bi yen ε gor elɔɔ a thil cäɔ kel ke kuj Gatdä Ran. 23 Bi naath ε lar j, ‘Nēne je, jene!’ ‘Nene, jen tēē thɪn!’ duunde yöö /cuare wä raar kie /cuare riɔ jokdien, 24 ke yöö cεtke yiēer nhial min riaw kujc kel ε wä kujc in dɔɔ, inɔ bä bi Gat Ran te thɪn ke cäɔde 25 Duunde yöö be rik ti nuan dhil rut ke nhiam, kä ba je lok ε rɔc in thiak.

Cu Yecu ruac ke kuj peth mi dijɪt, cεtke min ca lat kä Mε-thiw 24:27-31, min lætde bende in rewde ke yöö be wɔc muɔɔn keeliw kule ruac. /Ci Yecu je lar en yöö /ci nēeke je bi nen mi cε lony jok—bike je nen (cf. Lät Jaakni Yecu 1:11).

Kä ɔotde, ney ti nuan /cike je bi njic j ε Kuäärdien (Nyuuth 11:15) kä bike kɔr ter ke je (Nyuuth 19:19)! Ney ti nuan bike je car en yöö Yecu nyoothε ni Guan ter Kritho. /Ci Yecu je lar en yöö Kuäär Kuoth tēē rey jɪ Pa-ri-thii tɔtɔ—Cε ke lar guaath mi dɔɔ j /cike bi te rey Kuäärä ke kuj mætdädien (Mē-thiw 23:13-14). Kä /ken Yecu je lar bä en yöö bi Duel Kuoth a Kuäär.

Kuäär Kuoth ε duɔɔr mi bi naath ε luän ke wä thɪn ke cäɔ kel — cεtke jɪc nath lɪth! Kä ɔotde, cäɔe ni A-be-ram kene guandɔɔni tin kɔkien /kenke ni te thɪn (cf. Jɪ Xi-be-ru 11:13-40).

Cu ji kcaare je njac en yöö Kuäär Kuoth /ce te reydien kärj ke jen guäth emc, kä be dhil jcc cetke min ca nyoth ε Luk 17:21:

11 Täame mää lij naath ruaacni tjtj, cu Yecu ruac cäätdä djdien lat, ke yöö ce thiak ke Je-ru-tha-lem, kä cuke je car j bi kuäär Kuoth ben ni en guäth emc. (Luk 19:11)

Kä Kuäär kuoth cue jcc en yöö be te rey teekä min bi ben

Deri je njac i di mi ci Kuäär Kuoth thiak? Kä ke kui kä yöö bi thiec emc loc, cu Yecu ruaacni göökni tin ci tuock lat (Luk 21:8-28) kä cue naath njieec:

29 Guice njp kene jien diaal. 30 Mj cike kuirj la yen a nen, kä bia je cu njac epuc en yöö ci ruel thiak. 31 Kä ino bä, **mi wä njak ti ti tuock bia cu njac en yöö ci kuäär Kuoth thiäk.** (Luk 21:29-31)

Yecu goore yöö bi neeke ruaacni göökni guocr ke yöö ba guäth in bi ben ke Kuäär Kuoth njac. Yecu cue neeke jök guäth mi dny en yöö guice kä lieje ruaacni gook kä (Luk 21:36; Mak 13:33-37). Cänji mää cu Yecu ruac emc lat, ney ti nuan /cike lät tin tuock wiimuocr tin ca lat ε göök päl.

Kä Luk 22 & 23, ci Yecu ε nyok ke nyuoth yöö Kuäär Kuoth ε duocr mi bi ben ala thuck ke guäth in bi ben mää ce njic:

15 “Cä je gor elnj en yöö bä mieth Cänj Bälä emε cam keel ke ye a /kän ni cuuc, 16 ke yöö yän lärä je ye, /cä mieth emc bi nyok ke cam amäni mi wää wä thuck rey kuäärä Kuoth.” 17 Kä cue lieer kän, kä cue teth laac lar, kä cue wee j, “Käne je kä nyuake je kamdun, 18 ke yöö yän lärä je ye, /cä bi maath ke dey wal kony amäni mi ci kuäär Kuoth ben.” (Luk 22:15-18)

39 Kä cu ram kel kä ji dueeri tin ca puat ke je keel je kueth wää i, “Mi ε jin Me-thia, kän roodu, kä kän ko bä.” 40 Kä cu määthde je luek, kä cue je jök i, “Jin /ci dual ke Kuoth, ke yöö jin bä ca ji kueth lith ke je keel. 41 Kä ε cuocrj kä kon, ke yöö rojkon ke yöö ca kon cuol min ci kone lät, kä duunde yöö thile mi jiaäk mi ca lät ε wut emε.” 42 Kä

cue Ye-cua jiök i, "Kuäärä, tim yä mi wii ben rey Kuäärädu." 43 Kä cu Ye-cua je jiök i, "Ἰνῶν, yän läärä je ji en wale bi te keel ke yä kä Pareday." (Luk 23:39-43, Baibol ke Thok A-ramem)

Kuäär Kuoth /kenε ben ke guääth eë ca Yecu näk bä cetke min ca nyuoth kon ε Mak kene Luk:

43 Cu Jo-thep raan A-ri-ma-thia, ram kel kä ji luok mi diit, kä jen puonyde lipe kuäär Kuoth, kä cue buom ... (Mak 15:43)

51 Kä jen bä ε raan A-ri-ma-thia wec ji Juudh mi liip ni ben kuäärä Kuoth. (Luk 23:51)

ε ke kor jiecä nath lith (1 Ji Ko-rinth 15:50-55) en yöö ba ne Kritho nyok ke dieth ke yöö bi ke wä rey kuäärä Kuoth, cetke min ca gor ε Joon:

3 Cu Yecu je jiök i, "Ἐπυκ, επυκ yän larä je ji, mi /kän raan nyok ke dieth, /ce dee met wee cien kuäär Kuoth." 4 Cu Ni-ko-dii-mäth je jiök i, "Dee raan kule dap i di, mi ce kor dit, dere wä jic man ε nyok kä ba je nyok ke döp?" 5 Cu Yecu je loc i, "Ἐπυκ, επυκ yän läärä je ji, mi /kän raan dieth ke pi kene Yiëë, /ce dee wä cien kuäärä Kuoth (Joon 3:3-5).

ε neε Kuoth kärö ken tin bi Kuäär Kuoth in diit nen rey runi ti bathdör.

Tääme, lienje je en yöö ke kor kä meë ca Yecu jiec lith, cue rō nyok ke njic ke kui Kuäärä Kuoth:

3 Cue rō nyuoth naath bä a tēk ke kor jiecä de ke nyuuthni ti nuan ti nuan, cua je nen ene ke ke nin ti jien nuaan, kä cue ruac ke kui kuäärä Kuoth. (Lät Jaakni Yecu 1:3)

Ruac in nhiam kene ruac in jpak eë ca lat ε Yecu ke kui Kuäärä Kuoth! Cu Yecu ben ala jääk ke yöö be naath ben njieec ke kuj Kuäärä Kuoth εmō.

Cu Yecu jääk de ni Joon bä jakä gɔarɛ ruac Kuäärä Kuoth in ba ruac wii muɔɔn ke run ti bathdɔɔr. Guic min ce jakä gɔär ke ε Joon:

4 Kä cua tiey nɛeni ti ca näk ke kui nëndien ke Yecu keɛε ruac Kuoth nen, nɛy tin /kän ley kie cätde pal, kä /kän biɛle jek nhiam kaandien kie tetnikien. Kä cuke tɛk, kä cuke ruɛc keel ke Kritho ke run ti bathdɔɔr kel. (Nyuuth 20:4)

Ji Kritho tɛɛ nhiam cuke njic i Kuäär Kuoth ke run ti bathdɔɔr be te wii muɔɔn kä be kuumeni wecmuɔɔn guäl cetke min ca njieec ε Baibol (cf. Nyuuth 5:10, 11:15).

Enu, en Kuäär Kuoth ε mi dit elɔɔ, / kä ε nu pen nɛy ti nuan lien elɔɔ?

Kä thääɔde ε yöö ci Yecu je cɔl i ε mi ca tɛɛ":

11 Kä cuε ke jïök i, "Ca ye kam tɛ" ε- kuäärä Kuoth, kä ke kui nɛeni tin te raar, nɔaani diaal ba ke lät ke ke cäätni" (Mak 4:11)

ε cäɔe njen wale Kuäär Kuoth in thuck ε mi ca tɛɛ kä nɛy ti nuan cetke min ca lar ε Kuoth (guice bä kä bokda min /thiel yiow ti goor nɛy ke thin, min te rɛy jɔam kä www.ccog.org min cɔali: [The MYSTERY of GOD's PLAN Enu mi cak Kuothe ni nɔaak diaal? kä ε nu mi cak kuothe ni ji?](#)).

Kä guice je bä, en yöö cu Yecu wee en yöö guut kä ric εmε (ca guääth mi tɔt) be ben (ke guääth mi tɔt) ke kɔr kä mii ca thuk kuäärä ti gow lat wii muɔɔn keeliw ala NEEN:

14 Kä ba thuk kuäärä Kuoth ti gow ti ti lat wii muɔɔn keeliw ke kui nenä röli diaal, kä ε jen bi guut γɔaa cu ben ɔ. (Mε-thiw 24:14)

Lät thukni ti gow ke kui Kuäärä Kuoth ε mi gɔaa kä ba cuɔp **rɛy guäthni guutdä ti ti**. ε "ruac mi gɔaa" ke yöö nooɔe njäth mi thuck ke kui juäthni tin jek nath ke, ε ci maa min njieec ke ni cian ε nɛy tin la kuar thiatheni.

Mi ci ruac Yecu guic, be dhil jɔc en yöö duel kuoth in thuck in la jiKriho be thuk ti gow ke kui kuäärä emɔ lat en täämɛ. Neme be yik la min ditni jen kä Duel Kuoth. Kä ke yöö ba neme lät a gɔaa, ba thuk ti nuan läth lät. Neme ε jen min lät ke ε Duel Kuoth in cɔeli (ccog) in ɲot ke mi wëë nhiam ke jen ɲieec emɛ in cɛ yɔn i be lät. Kä ε jen jak bok emɛ kä luɔc ke ke thuk ti nuan.

Cu Yecu naath ɲieec ke yöö /cike ney ti nuan bi duɔɔpɔde nhɔk:

13 “Wiaa rɛc ke thok in ciw, ke yöö thok in naɲ naath rool jɔckni ditɔde, kä duɔɔp thiääke kä ditɔde, kä ke ney ti nuan wä ke je mɔ 14 ke yöö thok in naɲ naath teekä ciue, kä bume, kä ney ti jêke je kuiyke. (Mɛ-thew 7:13-14)

Thuk Kuäärä Kuoth ti gow ke ken tin naɲke naath teekä!

Dɔɲ dere gɔaa en yöö ba ɲäc en yöö cäɲ ni min ney tin nuan ni ken tin latke rɔ i ke ji Kriho cäɲ ni min /cike cär emɔ päl ruëec en yöö min ci Kriho ε läth lät ε yöö be naath lat thuk ti gow ke kuj Kuäärä Kuoth, ney tin ɲiic ke kui Kuoth kene ney tin ɲäc ruaacni tëë wal ken ɲäc kene ni ciaɲ en yöö neme ε jen min ɲiic Baibol ε thuck.

Kä ɲotɔde, Yecu puɔnyde cuɛ ji kɔaare ɲieec ke thuk Kuäärä Kuoth (Luk 9:2,60). Ke yöö kuäär in bi ben be te ke ɲuɔt Kuoth, be naath nööɲ mal kene ciaɲ ti gow—kä luth ɲuɔtni tɔtɔ rey runi ti ti be naath nööɲ mal mi thuck (Diit 119:165,172; Ji ɛ-pe-thäth 2:15).

Kä ruac kuäärä in gɔaa emɛ ca je ɲäc rey buɔkni tëë ca gɔr kä Ruac Kuoth ëë Wal.

3. Kä Kuäär Kuoth ca je njac rey Ruac Kuoth eë Wal?

Ruac Yecu in nham kene ruac in jgak in ca gor e latde ke thuk ti gow ke kui kuäärä Kuoth (Mak 1:14-15; Lät Jaakni Yecu 1:3).

Kuäär Kuoth e duwor mi dee ji Juudh tëe cien ke guäath Yecu e njac ke kuide cetke min ca lat rey buoknikien tin ca gor, min coal ke en tääme i Ruac Kuoth eë Wal.

Da-ni-yel ce naath njieec ke kui Kuäärä

Ci gök ni Da-ni-yel e gor i:

40 Kä bi kuäär in nuaandien ben, mi bi buom cetnike ladiit. Cetke min la ladiit njgak diaal a riac, bi kuäär emo kuääri diaal tin koj tiam ino. 41 Ke kui ciökni tëe ci nen tin thäänjken ladiit kä thäänjken mun, en nomo ba dääk kuäärä ke ro, duunde yöö bi buom mi tot mi cetke buom ladiet duoth thin, cetke min ci mun nen /ce ro liom ke ladiit. 42 Cetnike min yiat ciokä thääjnde ladiit kä thääj in dorj mo mun, ino en kuäär eme, bi thääjnde buom kä bi thääjnde thil buom. 43 Kä cetnike mo /ca ladiit dee liom kene mun o mää ci nen, bike ro liom ken naath ke kuën, duunde yöö /cike bi met mat, cetnike min /ci ladiit ro dee mat ke mun. 44 Kä ke nin tin ruc ke kuar to to, bi Kuoth puorä kuäär mi thil mi bi je wany tok, kä kuäär emo /ca je bi le bäny ney ti koken. Kä be kuääri diaal ti ti däk, kä jen be te thin ala doraar. (Da-n-yel 2:40-44)

18 Kä bi ney tin ci Kuoth ke ley kuäär jek, kä bi kuäär teke ke amäni cäj kel.' (Da-ni-yel 7:18)

21 "Xän cä guic, kä cu tuj emo kor ter ke ney tin ci Kuoth ke ley, kä cue ke joc, ²² amäni mää ci ram in dorar ben, kä cua luk ben luk, kä cua ney tin ci Kuoth ke ley käm kuär, kä cu guäath cop ke yöö bi ney tin ci Kuoth ke ley kuäär käp. (Da-ni-yel 7:21-22)

Kä Da-ni-yel, canε je jek en yöö bi guääh ben mi bi Kuäär Kuoth kuääri wec muccn däk kä be te thin amäni cäj kel. Kä banε je njac bä en yöö bi ney tin ci Kuoth ke ley teke guäähdien rey kuäärä emε.

Ruaac ni gookä ti nuan kä Da-ni-yel ke kui guäth emε rey runi ti kur däj 21 ti ti.

Guic thään ciookni kä Ruac Kuoth in Pay Tuock:

12 “Tuoj däj wäl tin ci nen ke kuaj däj wäl ti /ken kuäär ni jek, kä bike bucm jek ke thaak kel cetke kuaj keel ke ley. 13 ken ney tiji teke ke cäj kel, kä bike bucmdien kene luajdien kam ley. 14 Ken bike kor ter ke ruath deel ccmä, kä bi ruath del ccmä ke tiam, ke yöö jen ε kuäär kuari kä ε ruēc ruēcni. Kä ney tin te keel ke je ca ke col, kä ca ke mek, kä njathke ke.” (nyuuth 17:12-14)

Kä eno, guic kone rey Ruac Kuoth ee Wal kene Ruac Kuoth in Pay Tuock en yöö be teke guut kuäärä wiimuccn min teke kuar däj wäl kä bi Kuoth ε däk kä be kuäre yiath piny.

Ci Ay-dha-yaa Njic naath lat ke kui Kuäärä kuoth

Kuoth cue Ay-dha-yaa jakä gcr ke kuikä min nhiam kä Kuäär Kuäärä Kuoth, min la ruac ke run ti bathdocr kel min njacke i ε run ti bathdocr, ke duccp emε:

1 Bi jiath tunh dhcr jethi, kä bi kaar piith kä cijokke. 2 Bi yiëe Kuaj ni Kuoth te wiide, yiëe pelä kene njac njaanj, yiëe lueekä kene bucm, yiëe njacä njaanj kene luth Kuaj ni Kuoth.

3 Kä teth lccde ke luth Kuoth Nhial, kä /ce luk bi luk ke min ce nen ke wäjke, kä /ce bi luk ke min lijε ke jithke. 4 Kä be ney tin can luk ke cuccj, kä be ke luk ke cuccj. ke kuj neeni ti kcwc wii muccj; be wijc

muḏḏn ɣṭ ke keet thuḁde, kā be jī dueeri nāk ke yiëë thuḁde. 5 Bi cuḏḏn a laḁke, kā bi ḡaḥ a laḁke.

6 Cuḡ kene thuok te ke je “Kā bi thḡl cien keel ke ruath deel, kā bi thḡl tḡḁ keel kene gat deel, bi ruath thḡḁḁḁali kene thḡl mi tot kene ley tin kḡḡ ceḡḡ keel. Kā bi gat mi tot ke boḥ.” 7 bi ɣok laak keel ke let; bi gaatkien tḡḁ keel; Kā bi lony cam ni wal ceṅṅike thāk.” 8 Bi Gat mi ḡot ke muḁḁ ḡar gekā deḡceḡkā, kā bī gat mi tot be tetde laḥ ɣṭ lualditā. Kā /cike bi te rjek kie dāk wīḡ pḁḁmdā min rel rḡ keeliw, ke ɣöö bi wīc muḏḏn thiḁḡḡ ke ḡāc Kuḡḡ ni Kuoth ceṅṅike min ci pīw pīny kum. “Kā ke jen cāḡ emḡ be teke ciök Je-the, mi bi cuḏḏn ala bīḡḡ kā naath, ke ɣöö bi döör je ḡor, kā bi guāḥ lḡḡāde teke luth.”

10 kā en cāḡ emḡ bī kuār mī pay tuok ben dhḡr jedhī mī bīā nyuuth kā naath, kā bī döör djaal rḡ duḁḁ je, kā bī guāḥ cīeḡḡā de thiḁḁḡḡ ke ḡḡḡ,” (I-ca-yaa 11:1-10)

Kā min cā lat i neme ε jen guāḥ in nhiam kie guāḥ in nhiam kā Kuār Kuoth, ε ɣöö neme ε jen guāḥ in be teke puḡny (ke nhiam kā guāḥ in bi wec in rel rḡ, Je-ru-tha-lēm in pay ben ben piny nhial, Nyuuth 21) kā be jāāny ke run ti bathdḡr kel. Cu I-dha-yaa tāā puāānyde min te rey guāḥ emḡ nyoth mēē ce ḡot ke mi latde:

11 Kā ke jen cāḡ emḡ bi Kuār nikuoth rḡ nyok ke mi nöḡḡe duoth neni ke tin ḡot ke tek luḡc jḡk kā A-thi-ri-yaa ke cam I-jḡp, kene cuec I-jḡp, ke Patroth kene Kuc, kā Elam kene Cinaar, kā Ya-mat kene dhucḡli yiëer.

12 be nyuuth läth piny ke kui döörü, kā be jil-the-rel tin ca bāny piny mat keel, kā be ji Juda tin ca dāk piny mat keel guāḥni dāḡ ḡuaan wii muḡḡn. 13 kā bi tiel in te ke ji E-pa-rim jīeēn, kā ci Juda bi le te ke tiel ke E-pa-rim. /Ci E-pa-rim Juda juda bi lok, kā ci Juda rḡ bi le luḡc E-pa-rim. 14 Kā bike riḡ piny wii ji Pi-li-thet kuic caam. bike ney tin te kuic caam määk keel; Kā bike tetkien läth wii E-dḡm kene Mo-ab. Kā bi ji A-mon ke liḡ. 15 bi Kuār ji thuok yiëer I-jḡp dāk keeliw. ke

jiomde min bum be tetde yuor piny wii yiëer, kä be je yuor rey kieri dän bäröw, kä be naath jakä nuok ke je köötä. 16 Kä be teke duor mi diit ke kui neenike tin ci duoth kä A-thi-ri-ya, cet ni ke meë ce ji l-the rel jakä jieth yier ke cänj eë jiejke je kä l-jep. (I-ca-yaa 11:11-16)

Cua Ay-dha-yaa moc ke yiëe mi gaa ke yöö be gor i:

2 Kä täame ke nin ti jgak bi pääm dhjaar Kuar ni Kuoth cuor wiipääm, kä ba je kap nhial wii pääm. Kä bi döör diaal rj duol je. 3 Bi ney ti nuan ben kä bike wee i, "Bër, kuane wä wij pääm Kuar ni Kuoth, luaak kuthni Kuoth ni Je-kob, be kon njeec ke dupke, kä banë jäl ke dupke." Ke yöö bi ruot ben raar kä Dha-yon, kä bi ruac Kuär ni Kuoth ben kä Je-ru-tha-lem." 4 Kä be naath luk kam dööri, kä be ney ti nuan luek. Bike thepnikien looc ala thep puorä, kä bike thepnikien looc ala thep njer. Kä /ci dor thepde bi kap nhial ke dor in dorj, kä /cike bi le not ke mi njeেকে kor. ... ¹¹ Ba cär ran jakä kuiy, kä ba liak nath jakä kuiy, kä ba kuäär kärca kap nhial ke jen cänj emo. (Isaiah 2:2-4,11)

Ke kui emo, be la guäath malä mi gaa wiimuon. Ke jgakde, neme be te thin amäni cänj kel, kä bi Yecu ruëc. Kä min ca gor rey buokni ti gööl (Diit Puonyä kene Pal 90:4; 92:1; I-ca-yaa 2:11; Xo-cea 6:2), en Talmud ji Juudh njice je en yöö neme ce jääny ke run ti 1,000 (Babylonian Talmud: Tractate Sanhedrin Folio 97a).

Cua Ay-dha-yaa moc ke yiëe Kuoth ke yöö be ruaacni ti ti gor bä:

6 Ke yöö ca gat dap ke kui dan, kä ca gat mi tot käm kon. Kä bi kume te wiide. Kä ba ciötde col i, Lueek, Kuoth in Leny Buomde ti, diaal, Guän naath in doraar, Kuäär malä. 7 Ke kui rep kumekäde kene mal Thile guut, Kä bi kom kuäärä Dee-bid kene kuäärë te wiide, Ke yöö be je rialikä kä be je yiath piny ke cuorj kene cuorj Nie guäath emo amäni cänj kel. Bi nhök Kuoth Nhial in Leny Buom diaal neme lät. (I-ca-yaa 9:6-7)

Nene je, ci I-ca-yaa wee bi Yecu ben kä be kuäär mi teke kuume tok piny. Kä min la ney ti nuan tin latke rɔ i ji kɔar Kritho ε lat ni ruac eme, elɔŋ ke Pay Wäl Rew ke ruɔn, la ken a guic en yöö ruac eme ruace ke kui gookä mi leny ruac in ca lat ke kui Yecu. Ci Baibol ε nyoth en yöö Kuäär Kuoth tääke kuume mi teke nɔut ke kui neeni tin ruac je, kä bi Yecu a kuäär kuume emɔ. Cu Ay-ca-yaa, kene Da-ni-yel amäni ney kɔkien je lat.

Nɔut Kuoth ke dup nhokä (Me-thiw 22:37-40; Joɔn 15:10) kä ba Kuäär Kuoth ruac ke ken nɔut tɔ tɔ. Ke kui emɔ Kuäär Kuoth, a cäŋe min kuic ney ti nuan je wiimuɔɔn, jen ba ruac mi bi teke ke nhök.

Diit Puɔnyä kene tin kɔkien

/Cie Da-ni-yel kene I-ca-yaa käɔ ken tää ca ley ε Kuoth en yöö bi gɔär ke kui Kuäärä Kuoth in bi ben.

Cua Idh-ki-el käm yöö be gɔr en yöö ney tin te rey döör I-the-rel diaal (/cie ji Juudh käɔ) tin ca däk piny ke guääth rikä in diit ba ke dol keel rey kuäärä ke run ti bathɔɔri:

17 Ke kui emɔ wee i, 'Neme ci Kuäär ni Kuoth ε lar i, 'Yän bä ye duɔɔl rey dööri, kä bä ye duɔɔl wiini tin ca ye riaw thin, kä bä mun I-the-rel käm ye.' 18 Kä bike wä en wini, kä ti jiäk kene ti jiäk diaal bäke wä woc en wini. 19 Inɔ bä ke moc loc kel, kä bä yië mi pay tuɔɔk läth reydiën, kä bä loc tin cetke pä m woc rey puänynikien, kä bä ke moc loc mi thil pel, 20 ke yöö bike guor ni ruaacnikä kä bike luëëkä tit kä bike ke lä t. Bike a neekä, kä bi yän a Kuothdiën. 21 Kä ke kui neeni tin guɔɔrke ni tin jiäk kene tin ca ro rel tin jiäk, bä lätkien cuol wuothkien," ruac ni Kuäär ni Kuoth (Yedh-ki-el 11:17-21).

Kä kuay thuk duëli ji I-the-rel /cike bi le ɔot ke mi dääk kerɔ, bike nɔut Kuoth luoth kä bike mith tin jiäk cäm diën päl (Lii-bay 11; Nyɔak Latdä Nɔutni 14).

Guic ruaacni tin ca lat kä Diit Puonyä kene Pal ke kui thukni ti gow ke kui kuäärä Kuoth:

27 Kä bi ji wiec muɔɔn diaal ji tim kä bike ro riet Kuoth Nhial, kä bi döör diaal ben pal nhamdu. 28 Ke yöö kuäär ε duŋ Kuär ni Kuoth, kä jen ruaac döör. (Diit 22:27-28)

6 Kä kɔm kuäärädu, lö Kuoth, tää thin amäni cäŋ kel. Kä keet kuäärä cuŋni ε jen keet kuäärädu. (Diit 45:6)

1 Ƴɔɔn, kietde Kuoth Nhial diit mi pay tuɔɔk! Kietde Kuoth Nhial diit, yen ji wiec muɔɔn. 2 Kietde Kuoth Nhial diit, puanye ciötde. Lätde thuk ti gow ke kui känäde ni ciaŋ. 3 Lätde gɔɔyde rey döörü, kä latde lätke tin gäyke naath rey nath diaal. (Diit Puonyä kene Pal 96:1-3; also cf. 1 Chronicles 16:23-24)

10 Lätku diaal bike ji liak, lö Kuäär ni Kuoth, kä bi neyku tin ci Kuoth ke ley ji poth. 11 Bike ruac ke kui gɔɔyä kuäärädu, kä bike buɔmdu lat, 12 ke yöö bike lätke tin bumni ken nyuoth gaat nath, kene gɔɔy kuääräde min diit. 13 Kuäärü ε kuäär mi doraar, kä rueddu tää thin ke ric diaal. (Diit Puonyä kene Pal 145:10-13)

Gɔäär ti ŋuan rey Ruac Kuoth äë Wal cuke gɔär bä ke kui kuäärä (c.d. Idhekiel 20:33; Obadia 21; Mikaa 4:7).

Kä enɔ, mää ci Yecu thuk Kuäärä Kuoth ti gow tok, cu ney tää liŋke ruacde teke näc mi tot ke kui ruac in nham.

4. Ci Jääk Thuk Kuäärä Kuoth ti Gow ñieec?

Kä min lat ke ε ney ti ñuan cētde ke thuk ti gow ke kuj ran ni Yecu, kä min thuɔk ε yöö jī kcaar Yecu bi ke ñieec ni thuk ti gow ke kuj Kuäärä Kuoth. Nɔmɔ ε jen ruac ëë ca lat ε Yecu.

Ci Jääk ni Puɔl naath ñieec ke kuj Kuäärä Kuoth kenε Yecu:

8 Kä cu Puɔl wä guäth palä jīJuudh, kä ke päth dāñ diɔk cue ruac lat ke buɔm lbaac, ñake ñak nɔm ni kä come naath ke ruaacni kuäärä Kuoth. (Lät Jaakni Yecu 19:8)

25 Kä ke thuɔk, yän ñacä je en yöö yen diaal ney tēë cä ruac kuoth wä lat reyɔun en yöö cä thuk kuäärä Kuoth lat. (Lät Jaakni Yecu 20:25)

23 Kä mēë cike cāñ mek ke je, cu ney ti ñuan ben kä je guäth in cienj thīñ, kä cue ke lat ruac Kuoth kä cue ke com ke kuj Yecu kä ñuɔt Muthe kene ruaacni göökni, nīke runwanj amāni thīañ. ... 31 Cue ruac kuäärä Kuoth lat, kä ñīice naath ke kuj Kuar ni Yecu Kritho ke buɔm lbaac mi dīit, a thīle ram mi cu je pēn. (Lät Jaakni Yecu 28:23,31)

Guice je en yöö Kuäär Kuoth /cie ruac ke kuj Yecu kärɔa (cienjñi min ε jen ram in dīit reyde), cētke min ci Puɔl ñīic bā ke kuj Yecu, kä cue ñieec bā kä nyuthe je naath ke duɔɔp mī göl, kä ñote bā ke mi ñīeece ke kuj Kuäärä Kuoth.

Cu Puɔl ε cɔl bā j thuk Kuoth ti gow, dñɔde yöö ñotde ε thuk Kuäärä Kuoth ti gow:

9... Cakɔ thuk Kuoth ti gow lat ye ... 12 ke yöö bia cienj ke ciaañ mi rɔñ ke Kuoth min ci ye cɔl rey kuääräde kene buayde. (1 Jī The-tha-lo-ni-ka 2:9,12)

Kä cu Puol je col bä i thuk ti gow ke kuj Kritho (Ji Röm 1:16). Ruac Yecu in gōaa, ε jen ruac ēē ce njic naath.

Guic je en yōō /cie ruac mi gōaa kārca ke kuj ran Yecu Kritho kie ruac ke kuj känä ran kārca. Cu Puol ε lar en yōō thuk ti gow ke kuj Kritho te reydiēn ke luth Yecu, kēne lunyde jōk, kēne luk Kuōth:

6 ... Kuoth be ney tin muoc ke ye bec beec ti ti luḡc riēkien, 7 kā be ye moc ke luānj ke kō keel, mi we Kuäär ni Yecu jōc nhial kēne jaake tin bum, 8 ke mac mi leth mi be duāc ni ney tin /ca Kuoth njāc, kēne ney tin /ca thuk ti gow ke kuj Kuāran ni Yecu Kritho luḡth. 9 Ken tītī bake duāc ke dāk mi dōraar nhiam Kuār ni Yecu kēne gōcy puonyā bumādē, 10 mi wā Yecu ben en cānj emō, ke yōō bajē ben liak ε neeke tin ci Kuoth ke ley, kā bake luḡth ε ney diaal tin ci nḡth, ke yōō cākō yien tin caa nēnda lat reyduḡn njāth. (2 Ji The-tha-lo-ni-ka 1:6-10)

Kā Ruac Kuōth in Pay Tuōc nyothe je en yōō kuäär ε duḡḡr mi banē jek, /cie yōō en tāāmē i ci kōne ku thun jek:

28 Kā kōn banē kuäär mi /ca dee luānj ke yōk jek. (Ji Xi-be-ru 12:28)

Kōn dēne je njac kā dēne je guic en yōō banē te rey Kuäärā Kuōth en tāāmē, duḡde yōō /ken kōn ni cop reyde keeliw.

Cu Puol ε lar ε jōc en yōō /ci raan bi wā rey Kuäärā Kuōth keeliw ε la ram mi liw, cētke min la tuōc ke kōr jīēcā nath liḡth:

50 Xān göörā memē, dāmaari, en yōō riḡj kēne riēm /cike kuäär Kuōth dee jek. kā /ci jīāäk bi mi /ci bi thil kaḡ. 51 Nēne je, yān laḡā ye ruac mi cuānj naath, /ci kōn diaal bi liw, kā ba kōn diaal loc, 52 ke guāḡth mi tōt, ke nyuḡḡp waḡ, ke kuōth kaanḡā in jōak. Ke yōō bi kaanḡ rōt kā ba ney tin ci liw jīēc a /cike bi le thil, kā ba kōn cu loc (1 Ji Ko-rinth 15:50-52)

1 Ke kuj emo nham Kuoth kene nham Kuar ni Yecu Kritho, min bi ney tin tek kene ney tin ci liw luk, latda je ji ke jacadde kene kuääre. (2 Ti-mo-thi 4:1)

/Ci Puol nomo njeec karcä, kä cue je njeec bä en yöö bi Yecu Kuäär kam Kuoth in la Guar:

20 Kä täame ca Kritho jiec lith, kä ce a jiol jiecä jiecä lith. 21 Ke yöö cetke min bä liqa kä ram kel, bä jiec nath lith ke ro ben kä ram kel bä. 22 Ke yöö ci ney diaal liw ke A-dam, ba ney diaal jakä tek ke Kritho. 23 Kä ba ram jiec ke guathde, Kritho e jen jiec in nham, kä ke bende min rew de ba nee Kritho jiec. 24 Kä e jen bi guot yaa cu ben, mi waa Kuoth in la Guar in te nhial kam kuäär, kä ke kor min ce ruëc diaal kene kuär diaal buomdien dak keliiw. 25 Ke yöö jen be dhil ruëc amäni mi ce ji tere diaal lath piny cioknike. (1 Ji Ko-rinth 15:20-25)

Cu Puol e njeec bä en yöö ney tin /ci gow (tin ci ruot yar) /cike Kuäär Kuoth bi jek:

9 Kä /cia je nac en yöö ji dueeri /cike cienj kuäärä Kuoth bi jek? E ye /ca met. Ney tin leer, ney tin paa kuthni baan, dhöm, ney tin kaaar ke ro ke wutni koken, 10 kuëel, dar, yäa kaaani, ji nyiar kene maac nath ci ke kuäär Kuoth bi jek. (1 Ji Ko-rinth 6:9-10)

19 Täame lat rien joo ken, cetke dhöm, leer, nyuon, 20 pal kuthni jien, nakomni, tieel, gak, djit laac naani, dji reej 21 näk nath, ke kuj kä titi, yan larä je ye ke nham, cetke mää cä lar ye ni wal, en yöö ney tin latke jak titi, /cike kuäär Kuoth bi jek. (Ji Gä-lëe-cia 5:19-21)

5 Kä nac yen e, en yöö thile ram mi lat leer kie mi jääk kie ram mi dji loc (mi päal kuthni guäanyi) mi bi teke kuj rey Kuäärä Kritho kene Kuoth. (Ji E-pe-thäth 5:5)

Kuoth tëëke ɲuɔt kã gɔɔre ɣöö bi raan rɔ rɪt kã dueer ke ɣöö bi raan kule wã rey kuäärãde. Luth Kuoth gɔɔre ɣöö bi Yiëë in Gɔaa in Rɛl Rɔ jek amãni ɣöö bi kãn jek:

29 ...Pi-tɔr kenɛ john ... cuke wee, i “Kɔn bako luɔth ni Kuoth kã luth nath. ... 32 Kã kɔn bã lapkɔ nēēnke ke kuɪ kã tɪtɪ, ɕɛtkɛ min la Yiëë in Gɔaa in Rɛl Rɔ ɛ kãm ney tin luɔthkɛ jɛ.” (Lät Jaakni Yecu 5:29,32)

5 Kritho ... 8 cãɲ ni mëë ɛ Gat, cuɛ luth Kuoth ɲac ke rik tëë ɕɛ rut. 9 Kã ke kɔr kã mëë ca jɛ jakã thuɔk, cuɛ ben ala jen ram in bi kãn mi dɔraar kãm ney diaal tin luɔthkɛ jɛ, (Jɪ Xi-bɛ-ru 5:5,8-9)

Cu Jääk ni Puol ɛ lar lãr ɛn ɣöö thãɲ nath /cikɛ bi ɲjɛc ɲɪ thuk ti gɔw tin ca lat ɛ Yecu ɛ jen luɔc thieçã ɛmɔ, duɲde ɣöö ken bɪ ken ɲjɛc ɲɪ duɔɔp dɔɔɛn, ɛ jen min nhɔk naath ɛ:

3 A puɔth kenɛ mal kã Kuoth in la Guãra teke ye kenɛ Kuäärãn ni Yecu Kritho, 4 min ci rɔ thöp ke kuɪ dueerikɔn, ke ɣöö bɛ kɔn kãn rey ɣɔaa ɛ jɪääk ɛmɛ, ɕɛtnikɛ ruac Kuothdan in la Guãra, 5 A puɔny teke jɛ amãni cãɲ kel. A-men. 6 Xãn gaçã ke ɣöö cia rɔ rɔ cu rɪt ke peth kã ram ëë ɕɔl ye kã puɔth Kritho, kã cia rɔ rɪt kã thok mi gɔaa mi göl, 7 kã cie ɣöö te ke thok mi gɔaa mɪ göl, Kã duunde ɣöö tëë thãɲ nath ti nyuɔnke ye, kã görke ɣöö bike thuk ti gɔw ke kuɪ Kritho rɪt. 8 Kã cãɲ bã kɔ kie jääk nhial ye lãt thuk ti gɔw ti guaç ke tin cakɔ lãt ye ke nhiam, a jɛ kuethkɛ! 9 ɕɛtkɛ min cã kɔɲ lar yie ke nhiam, ɛn täãme nyɔakã jɛ ke lar ye, mi tëëke ram mi lãt ye thok in gɔaa mi guaç ke min cia jek, a jɛ lamkɛ! (Jɪ Gä-lëë-cia 1:3-9)

3 Kã ɣãn dualã ɛn ɣöö, ɕɛtkɛ mëë ci thɔl lib met ke wãn wãn wäänãde, ba cãrkun bõth jɔɔr kã luth in ley ley ke kuɪ Kritho. 4 Ke ɣöö mɪ we tɛ ke ram bëë, kã bɪ ye lãt Yecu mi dɔɔɛn, mi /kãnkɔ lãt ye, kie bia nhɔk ɲɪ yiëë mi göl mi /ci yen ɛ jek kã ney kie thuk ti gɔw ti göl tin /ci yen ke jek kã ney cuare jɛ nhɔk! (2 Jɪ Ko-rinth 11:3-4)

Enu mi la “min dɔŋ” kene “Mɪ göl,” min la kac, kä thuk ti gow?

Kä thuk ti gow ti kac teke kä guath tɪ gööl.

Ke thuɔk, ruac kacä jen lat te yöö ne, kä jen come naath ɪ nãth /cie yöö bi Kuoth luɔth kä bi rɔɔdu ɣɔn ke thuɔk en yöö derɪ duɔɔp in goor kuothe nãc ɪ lãt ke je ke duop in dien. (cf. Mɛ-thiw 7:21-23). kä njic kacä, Jen la nhøke nj yöö be rɔ moc ke çar kãrɔa.

Cu thɔl lb met ke yöö be rɔ woc rey thukni ti gow ke run ti 6000 tëë cɪ wã (Tuk Cãkã Xɔaa 3)—kä naath nãth ke ni yöö ken pel ken kä lat ke je en yöö nãc ken nɔak elɔŋ ε läny ke ni Kuoth, kä ken bã kuerj ken min goaa kene min jiãk nhiamdien guãath ni diaal inc. Xɔɔn, ke kɔr kä mëë ci Yecu ben, cu ken ciøtde mat rey ruaacni kien ti gööl tin ca gɔr ke kaacni—kä neme cue ɲot ke mɪ bëë thɪn kä be ɲot ke mɪ bëë thɪn amãni guãath in bi Guan ter Kritho in joak ben.

Tääme ke guãath ëë te jãäk ni Puol thɪn, ken thuk kacä ε ruac mi ca mat Gnostic/Mystic kä ca mat nɪ thuɔk kene duer. Gnøhtiknɪ cɪ kene nãth ɪ nãc nɔaanɪ mɪ relɔ ε jen min gørke ke jek nãcä yieekä, cu määnɪ kãn bã. Gnostics(Gnostics) cuke nãth nɪ min cɪ rɪŋ ε lãt kä thiele mɪ nyoothe, kä cu kene loɔ en yöö ba Kuoth luɔth rey nɔaanɪ çetke cãŋ lɔŋä in bãrɔwdien. Ram kel kä kuar kacä tɔtɔ ε Thay-mɔn Mu-gãth, mëë ca luek/kä ca gak ε jãäk ni Pi-tɔr (Lãt Jaakni Yecu 8:18-21).

Duŋni yöö /ce thiak

Ruac Kuoth in Pay Tuɔɔk nyoothe je en yöö Pi-lip njice naath ke kuj Kuäärä Kuoth:

5 Cu Pi-lip wã ræk Tha-mɛ-ria, kä cue ke lãt Mɛ-thia. ... 12 cuke Pi-lip nãth mëë latde ruaacni kuäärä Kuoth ... (Lãt Jaakni Yecu 8:5,12)

Kä cän ni mää cu Yecu kene Puol ke jī kōaare je njec en yōö /ciē mi thiak en yōö bi raan wä rey kuäärä Kuoth:

24 Kä mää ci Yecu je nen, cu lōcde jiath elōj, cuē wee j, “Kä be buōm jdi en yōö bi ney ti riāj riāj wä cien kuäärä Kuoth, 25 ke yōö bi thiak ni yōö bi thōrōl cooth ke wan libōkă kä coth raam mi riāj riāj rey kuäärä Kuoth.”

26 Cu ney tēē ca je lij wee j, “Kä ēja mi dee kään?”

27 Kä cuē wee j, “Min /ca dee luāj ē raan, luāj Kuoth ē.” (Luk 18:24-27)

22 “Bane dhil wä rey kuäärä Kuoth ke rik ti nuan.” (Lät Jaakni Yecu 14:22)

3 Bakō Kuoth dhil lār teth lōaac ni cian ke kujdun, dāmaari, jen ē jen luōtde ke yōö njathdun wēē ke mi pithe elōj, kä nhōkdun kamnikun reepe rō, 4 ke kuj emō bakō rō liak ke kujdun rey duēli Kuoth ke kuj dhijilādun kene njathdun rey riknikun diaal kene rik tin cia rut. 5 Meme ē nyuuth mi jōc ke kuj cūjă luōk Kuoth, ke yōö ba ye jakă rōj ke cian Kuäärāde min cuc yen ke kujde bā. 6 Ke yōö ē cuōōjă kä Kuoth en yōö be ney tin muoc ke ye riik ti bec beec luōc rik kien, 7 kä be ye moc ke lōāj keel ke kō, mi wä Kuäär ni Yecu jōc nhial kene jaake tin bum, (2 Jī The-tha-lo-ni-ka 1:3-7)

Ke yōö teke rik rey guāth emē, ē thāāj nath kārō ken tin ba cōl kä ba kuany rey runj tītj ke yōö bj ke te reydē (Mē-thiw 22:1-14; Jōōn 6:44; Jī Xi-bē-ru 6:4-6). Kä ba ney tj kōkien cōl ke kōre, cētke min ca nyoth ē Baibol en yōö ney tin “ci duer rey yieekă bjke cop njăcă njāanj, kä bj ney tin cj gaak njic njac” (I-ca-yaa 29:24).

Cu Jääk nj Pi-tōr ē njieec en yōö kuäär kuoth ē mj dōraar, kä ba thuk Kuoth tj gōw dhil luōth ke peth kie be teke luk:

10 Ke kuj emɔ, dämaari, göre je elɔŋ en yöö bia ciötdun kene mekdun kä Kuoth jakä thuɔk, ke yöö mi wä yen ε lat /cia kɔäc biɛ kɔthi kä. 11 Ke jen duɔɔp emɔ ba ye moc cuɔɔŋ ke yöö bia wä rey Kuäärä Kuaran kä Käändan ni Yecu Kritho mi dɔraar. (2 Pi-tɔr 1:10-11)

17 Ke yöö ci guaath cop ke yöö ba luk tok kä tok ke dhɔr Kuoth. Kä mi ba luk tuɔk kɔn ke nhiam, bi kule pek idj en luk ke kuj neeni tin löke thuk Kuoth ti gɔw? (1 Pi-tɔr 4:17)

Buckni tin jɔak kä Baibol kene Kuäär Kuaran

Kä Baibol niice naath i “Kuoth ε nhök” (1 Jɔɔn 4:8,16) kä Yecu ε Kuoth (Jɔɔn 1:1,14)—Kuäär Kuoth be teke Kuäär mi nhɔk naath kä bi nuɔtke nhök luäk, /caka bi le nyiir (cf. Nyuuth 22:14-15).

Kä Baibol bä nyothe je en yöö Kuoth be jääk nhial jɔk mi be thuk ti gɔw ti dɔraari ke kuj kuäärä Kuoth lat (Nyuuth 14:6-7) kä ke kɔre bi jääk dɔdien ε nyothe en yöö cɔŋ ni min ce rɔ kap nhial ε la mi diit, Be-bi-lɔn be peen (Nyuuth 14:8-9). Ruaacni titi bike a thuk ti gɔw ti ba lät ji wec muɔɔn ke nhiam ala nëen kä ba ke nen ε la “buɔn nath ti nuan” ti bi ben kä Kuoth ke guaath guutdä γaa (Nyuuth 7:9-14). Ce cɛtke buɔm Be-bi-lɔn in jɔak min bi ben nhial kä be peen (cf. Nyuuth 18:1-18), en guaath in jɔak kä kuäär Kuoth be te thjɔn amäni cɔŋ kel:

15 Kä cu jääk nhial in bärɔwdien kaande koth, kä cuä jɔw mi diit lin nhial, wëe j, “Ci kuäär γaa a Kuäär Kuaran kene Me-thiade, kä jen be ruëc amäni cɔŋ kel.” (Nyuuth 11:15)

Bi Yecu ruëc rey kuäärä! Kä ci Baibol ciööke dɔŋ rew ε nyuɔth naath:

16 Kä tëëke ciöt mi ca gɔr wiɔ bieyde kene γämde j, “Ruëc Ruëcni kä Kuäär Kuari.” (Nyuuth 19:16)

Duunde yöö bi ruëc ni Yecu kärɔa ɔ? Guice ruac emε:

4 Kä cuä kcamnĭ kuäärä nen, kä ney tin nyuur thĭn ca ke kām luāŋ luɔɔknĭ. Kä cua tiey nēeni tĭ ca näk ke kuj nēndien ke Yecu kene ruac Kuoth nen bä, ney tin /kən ley kie cätde pal, kä /kən biele jek nhiam kaandien kie tetnikien. Kä cuke rɔ nyɔk ke tēk kä cuke ruēc keel ke Krĭtho ke run tĭ bathdɔɔr kel . . . 6 Teth Ibaac kene puɔth mĭ dijt ake ney tin te rey nēeni tin ca rɔ jiec lĭth ke nhiam. Ke kuj nēeni tĭtĭ, thile liāā in rēwde luāŋ ke ke, bĭke a bööth palä Kuoth kene Krĭtho, kä bĭke ruēc ke je keel ke run tĭ bathdɔɔr kel. (Nyuuth 20:4,6)

Jĭ Krĭtho tin thuɔɔk ba ke jiec lĭth ke yöö bĭke ruēc keel ke Krĭtho ke run tĭ bathdɔɔr kel! Kä kuäär be te thĭn amānĭ cāŋ kel (Nyuuth 11:15), duŋnĭ yöö ruēc ke ney tin ca jiec lĭth ke nhiam tin ca lat kä Nyuuth 20:6 cu ke teke run tĭ bathdɔɔr kel kärɔ. Neme ε jen min cā lat nĭ wal ĭ ε guāath in nhiam kä kuäär-ε guāath in jɔc, min la guāath runĭ tĭ bathdɔɔrĭ, min guac ke guāath in jɔak, min la guāath in dĭtnĭ jen kä yiēē.

Kä tĭ ŋuan tĭ cĭ tuɔɔk ca ke gɔr rey buɔk Nyuuth cētke tĭ bĭ tuɔɔk kam runĭ tĭ bathdɔɔr kene run tin jɔak kä Kuäär Kuoth:

7 Täāme mĭ wä run tĭ bathdɔɔr kel thuɔɔk, ba Cey-tan lony yieenāde, 8 kä be wä ke yöö be döör ben met tin te tuɔŋnĭ yɔaa dāŋ ŋuan, ala Gog kene Ma-gog, ke yöö be ke dol ke kuj köör, tin cēt pekdiē ke liet bar. ... 11 Kä cuä kcm kuäärä mĭ dijt mĭ bɔr nen kene ram in nyuur thĭn, kä cu piny kene nhial rɔ bar nhiamde. Kä cue thel guāath mĭ ca jek ke kujdien. 12 Kä cuä ney tĭ cĭ lĭw nen, tĭn tɔatnĭ kene tin dĭt, cuŋke nhiam Kuoth, kä ca buɔknĭ lēēp. Kä cua bok dɔdiē min la bok teekä lep bä. Kä cua ney tin ci lĭw luk cētke lätkien tēē ca gɔr rey buɔknĭ. 13 Cu bar ney tin cĭ lĭw reyde thöp, kä cu Liāā kene Rɔl Jɔɔknĭ ney tin cĭ lĭw reydiē thöp. Kä cua ramɔ kä ke luk cētke lätkien te gɔr rey book. 14 Kä cua Liāā kene Rɔl Jɔɔknĭ yuɔr bar maac. Kä neme ε jen liāā in rēwde. 15Kä ram mĭ/kən ciötde jek ε ca gɔr rey buɔk teekä, ca je yuɔr bar maac. (Nyuuth 20:7-8, 11-15)

Kä bok Nyuuth nyothe je en yöö be teke guaath m̄i d̄oŋ m̄i b̄i kuäär ben ke k̄or run̄i t̄i bathd̄oŋ kel keŋe k̄or lieth in řewde kä ney tin /k̄än r̄o řit dueerikien keŋe l̄ok dien ke dup kuoth:

1 Tääme cuä nhial keŋe piny m̄i pay cak nen, ke yöö c̄i nhial keŋe piny t̄ëe nhiam thuuk. Kä cue thil bar mi d̄oŋ bä. 2 Kä yän, J̄oŋ, cuä wec Je-ru-tha-lem in řel r̄o nen, b̄ëe piny nhial kä Kuoth ε ca rialik̄ä c̄etke kaw m̄i ca pik ke yiqw ke kuj̄ c̄oade. 3 Kä cuä jow m̄i d̄ijit m̄i b̄ëe nhial liŋ, w̄ëe j̄, “Nene, te guaath cienä Kuoth keel ke naath, be cien̄ keel ke ke, kä bike a neeke. Kä b̄i Kuoth puoŋyde te keel ke ke, kä b̄ike a Kuothdien. 4 Kä b̄i Kuoth mer nyinkien diaal coc, kä thile liäa m̄i b̄i r̄o nyok ke tää th̄in, kä thile jiath l̄oac m̄i b̄i te th̄in.” (Nyuuth 21:1-4)

1 Kä cue yä nyuuth kiir p̄in̄i teekä m̄i w̄ier w̄ier m̄i b̄ëe l̄ony de w̄ij̄ k̄oam kuäärä Kuoth keŋe Ruath Deel. 2 We ke d̄är carä wec. Kä kuj̄c̄ kieer kuj̄c̄ keŋe kuj̄c̄, t̄ëeke jiath teekä mi kuj̄r ke dey n̄i kä wäl w̄icde řew, kä jiath kuiire deyke ke pay. kä j̄ith jiaath em̄o jaken döör kä ḡoaa. 3 Kä be thil mi j̄iääk m̄i bi r̄o le nyok ke tää th̄in, kä bi k̄om kuäärä Kuoth keŋe Ruath Deel te th̄in, kä bi jaŋŋke je pal. 4 Bike nhiamde nen, kä bi ciötde te nhiam kaandien. 5 Kä be thel wäär en w̄in̄i, kä /cike lembär kie buay c̄aŋ b̄i le goor ke yöö Kuäär n̄i Kuoth ε jen b̄jä buaydien̄o. Kä bike ruēc amäni c̄aŋ kel. (Nyuuth 22:1-5)

Nene je en yöö ruec em̄e be ben ke k̄oŋ run̄i t̄i bathd̄oŋ kel, matde laaŋt Kuoth th̄in kä be ruēc amäni c̄aŋ kel. Kä wec in Řel R̄o, min ca rialik̄ä nhial, be j̄ieen nhial kä be ben piny w̄ij̄ muoŋn. Neme ε jen tuk kä min j̄oak kä Kuäär Kuoth. Guaath m̄i /THELE RAM MI B̄I R̄O LE NYOK KE CUJC!

Ney tin muäl muäal b̄i mun a duŋdien (Me-thiw 5:5) keŋe ŋoak diaal (Nyuuth 21:7). W̄ic muoŋn, amäni Wec in Řel R̄o min te th̄in, be ḡoaa ke yöö ba dup Kuoth laŋ. Năc je en yöö:

7 Kä řep kumekäde keŋe mal /ce b̄i teke guut, (I-ca-yaa 9:7)

Ɛ jɔc ɛn yöö bɛ teke pieth ke kɔr kã mi ci guããth in jɔak kã ca Kuäär Kuoth ku thuj tok ke yöö bɪ ney diaal kume Kuoth luɔth.

Neme bɛ la guããth mi gɔaa elɔŋ:

9 Kã cɛtkɛ min ca gɔr i, “Mi/ken wan ɛ met nɛn, kã /ken jɪth ɛ met liŋ, kã /ken raan ɛ car rey lɔaacɔɛ, ɛ jɛn min ci Kuoth ɛ rialikã ke kuj nɛɛni tin nhɔakɛ jɛ.” 10 Ci Kuoth ke nyuɔth kɔn ke Yiëɛɛ. (1 Ji Korinth 2:9-10)

Ɛ guããth nhökã, kene guããth tethã lɔaac, kene guããth comã mi dɔraar. Kã bɛ la guããth mi gɔaa elɔŋ! Kã Kuäär Kuoth bɛ la ciaan mi dɔraar mi gɔaa elɔŋ. /Ci je gɔɔr ɛn yöö bɪ teke guããth reyɛ?

5. Guäth tin te raar rey Ruac Kuoth in Pay Tuock njecke naath ke kui Kuäärä Kuoth

Kä njeec Kritho tëë nhiam cuke cär i ken ba thuk ti gow lat ke kui Kuäärä Kuoth in thuok?

Äy.

Ke run ti nuan tëë ci wä, rey ruacde mëë ca lat ε Pöröpether Bart Ehrman kä Yunibäthiti duη North Carolina, cue lat ni cian, kä cue lat ke guäthde en yöö /ce cętke ney tin nuan tin coalke rı i jı Kritho en wäle, Yecu kene jı kaaare tëë nhiam cuke ruac ke kui Kuäärä Kuoth. Cęnı min nęc Dr. Ehrman ke kui Kritho keeliw teke dääk mı dıit ke min ca nęc ε Continuing Church of God, kın dene mat en yöö thuk ti gow ke kui kuäärä ε jen min ci Yecu ε lat puņnyde kä ci jı kaaare je nęth.

Kä Gär Ruac Kuoth in Pay Tuock kene Ruac Kuoth eë Wal

Kä Kuäär Kuoth cue teke luot mı dıit kä min ca lar i ε jen “ruac Kritho eë wal mı ca tıw mı cı kään” (Holmes M.W. Ancient Christian Sermon. The Apostolic Fathers: Greek Texts and English Translations, 2nd ed. Baker Books, Grand Rapids, 2004, p. 102). Ruac Kritho eë wal emε te reyde ke ruaacni tıti ke kui kuäärä:

^{5:5} Kä nęc yen ε, dämaari, en yöö ciandan rey yaa rıen ε mi tıt kä be jääny ke guäth mi tıt, kä min ca lar ε Kritho ε mi dıit kä mi gääy naath: lıne rey kuäärä in bi ben kene tęc mi dıraar.

Ruac in ca lar nhial nyoothe je en yöö kuäär emı /ce te thın en tääme, be ben kä be te thın amäni cęn kel. Kä min dıη, en ruac eë wal emε cue wee:

^{6:9} Tääme, mi /ci jı cęnı ti cętke tıti dee te luäj ke kån gankien ke lätkien tin gow, eηı mi dene lat ke yöö bane wä rey kuäärä Kuoth mi /ci kın lakdan bi jakä wic wic mi thil diw? Kie eηı mi biä luäk kä kın, mi /kån kın jek en yöö tane ke lät ti rel rı kä cęnı? ^{9:6} Ke kui emı, kuane rı nhık, ke yöö dene wä rey kuäärä Kuoth ^{11:7} Ke kui emı, mi

ḡac kɔn min gɔaa nhiam Kuoth, banɛ wä rɛy kuääräde kä banɛ tin ca lar jek tin “/ken jithkɛ kɛ lin, kä /ken wanjkɛ kɛ nen, kä /ken raan ɛ car.”

12:1 Kä kuane jɛ lip kɛ thaak kɛ thaak kɛ kuj kuäärä Kuoth kɛ nhök kɛnɛ cuḡ, kɛ yöö kucɛnɛ cāḡ in bi Kuoth jɔɔc thɪn. 12:6 cuɛ weɛ j, Kuäär Guḡḡar bɛ ben.

Ruaacni tin ca lat nhial nyuothkɛ jɛ ɛn yöö nhök kɛ tɛk mi gɔaa gɔɔrɛ jɛ, ɛn yöö ḡotde /ken kɔn ni cop rɛy Kuäärä Kuoth, kä jɛn bɛ tuɔɔk kɛ kɔr cāḡ in ci Kuoth jɔɔc—ɛ jɛn yöö ci Yecu luny jɔk. ɛ kuäär Guḡḡn kä /ciɛ kuäär Yecu kārɔa.

ɛ mɪ gɔaa ɛlɔḡ ɛn yöö ruac ɛɛ wal ɛɛ jɔc ɛ la ruac jɪ Kritho min cɪ Kuoth ɛ nhök j bɛ tɛ thɪn ḡjɪcɛ kɛ kuj Kuäärä Kuoth mɪ cäät kɛ min ca ḡjɛec rɛy Ruac Kuoth in Pay Tuɔɔk kɛnɛ Duɛl Kuoth in ḡot kɛ mɪ ḡjɪcɛ jɛ ɛntäämɛ (jɛn dɛrɛ rɔ lot ɛn yöö dɔḡ dɛrɛ ben kä Duɛl Kuoth in thuɔk, duḡḡnɪ yöö ḡäcdä min tɔt kɛ thok ḡɪrɪk cuɛ luändä jakä kuiy kɛ yöö bä ruacde lat kɛ buɔmdɛ).

Kuär Duɛl Kuoth kɛ Run Kuäri in Rɛwde kɛnɛ Thuk Kuoth ti Gɔw kɛ kui Kuäärä

ɛn yöö ba ḡac kɛ tuk runɪ tɪ kur dāḡ rɛw ɛn yöö Papias, ɛ ram mɪ cɪ lɛɪḡ ruac Jɔɔn kä ɛ määh Pölikarp kä cua guic ɛ la ram mɪ rɛlrɔ ɛ jɪ Röm Kātholik, cuɛ ḡjɪc kɛ kuj kuäärä runɪ tɪ bathdɔɔrɪ. Eusebius cuɛ ḡɔr piny j Papiath cuɛ ḡjɪc:

... bɛ tɛkɛ run tɪ bathdɔɔrɪ kɛ kɔr jɛcä nath lɪth, min bjä kuäär Kritho kārɔa cu yiath piny wɪ muɔɔn ɛmɛ. (Fragments of Papias, VI. See also Eusebius, Church History, Book 3, XXXIX, 12)

Papias cuɛ ḡjɛec j nɛmɛ bɛ a guḡḡath mɪ bj ḡɔak ḡuan ɛlɔḡ:

Kä kɛ jɛn duɔɔp ɛmɔ, [jɛn cuɛ weɛ] ɛn yöö bel kɛl bɛ tɛkɛ wäthbɛɛl tɪ bathdɔɔrɪ dāḡ wäl, kä bi bel kɛl tɛkɛ wāḡbɛɛl ti bathdɔɔrɪ wäl, kä bel kɛl bɛ tɛkɛ paun dāḡ wäl ti wicwic, ti wic wic, ti gɔw; kä ɛn yöö bj apple, kɛnɛ kuay, kɛ juaac rɔ rɛp kɛ pek mɪ cäät; kä bi lɛy diaal,

cam ni juaac tin ca cak wii muɔɔn kārɔ, bike teke mal kene ciaan keel, kā bike te ke luth ke nath agɔaa.” [Ci ruacni ke kuj kā tɪtɪ cua ke lat kā cua ke gɔɔr piny ε gɔɔrni Papias, wut ēē wal, mēē la liɲ ruac ɔɔɔn kā ε määth Pöljkarp, rey buɔkde min ɲuaandien kā buɔkni dɔɲ dhiɛɛc tēē ca gɔɔr ε jɛn...] (Fragments of Papias, IV)

En Wargak Ruac Kuoth in Pay Tuɔɔk kā jɪ Ko-rinth cε wee:

^{42:1-3} Ci Jaak Thuk ti Gow jek ke kujdan kā Kuäär ni Yecu Kritho; Yecu Kritho ca jäkä naath ε Kuoth. Inɔ bā, Kritho bēē kā Kuoth, kā jaak be ke kā Kritho. Ke kujc εmɔ ken dɔɲ rew beke ke ruac Kuoth ke duɔɔp in ca lat. Kā ke yōō cike lat lat keel, kā cɪke thuɔk ɲath ke jiēc Kuɔran ni Yecu Kritho liɲh, kā cake jakä bum rey ruac Kuoth ke thuɔk Yieekä in Gɔaa in Rɛl Rɔ, cuke ruac ke thuk ti gow en yōō bɪ kuäär Kuoth ben.

Polycarp duɲ Ithmirna ε kuäär jɪ kɔar Kritho tēē nhiam, kā jɛn bā ε raan kɔaar ɔɔɔn, ε jɛn ram in jɔak kā jɔak tēē nhiam tēē cɪ liw. Polycarp c. 120-135 A.D cue ɲiic:

Puoth a ke ney tin näk buoth ke kene ney tin ca moc riek ke kuj cuɲni cake poth, ke yōō kuäär Kuoth ε duɲdien. (Polycarp. Letter to the Philippians, Chapter II. From Ante-Nicene Fathers, Volume 1 as edited by Alexander Roberts & James Donaldson. American Edition, 1885)

Kä ɲäc kɔne en yōō “/Ci Kuoth /a kuoth nyuoni,” banε yɪk jɔl ke duɔɔp mi rɔɲ ke ɲuɔtde kene puɔnyde ...Ke yōō gɔaaε en yōō barɔ woc kā tin gɔɔr ɲɔw, ke yōō “tin diaal tin te rey ɲaa guäc ken ke yiēē, “ kā “/ci ney tin lät nyin tɔɔcä, kie ney tin lät kie pääl kuthni ti jiäk, kie tin lät ke wutni ti jiäk, kie tin lät ke män ti jiäk ” kie ney tin latke lät ti jiäk kā /ci gow kuär kuoth bɪ jek. (ibid, Chapter V)

Kä kuane je lätikä ke dual, kene luth mi diit, cεtke min cε lar kɔn puɔnyde, kene jɔak tēē ca kɔn lat thuk ti gow, kene göök tēē ci ben Kuɔr ni Yecu lat ke nhiam. (ibid, Chapter VI)

Cetke ney tin kɔkien rey Ruac Kuoth in Pay Tuock, cu Polycarp ε ηjeec εν γϋϋ ney tin te cuη, /cike tin yār ke ηuot, ke ken bɪ Kuäär Kuoth jek.

Kä tɪtɪ cua ke ηjeec bä, kä cua lat bä ɪ ca ke ηjeec ε Pölikarp:

Kä ke cän ɫɔnä in dɔη cue wee ɪ, 'Lienε comdä, yen gaat Kuoth tin nɔakä. Xän cä ye ɫar ɫär meë te bishopnɪ thɪn, kä tääme γän bä ye com εν γϋϋ bia ɟal ke duɔɔp mi ɟaa kä rɔη rey duɔp Kuar ni Kuoth...Guεε ye, kä nɔake rɔ ke rialikä, /Cuare ɫockun bɪ jakä dieer, ηuɔt in pay tuock ke kuɪ nhök kamnikun, min bɪ bendε ɟɔc ke peth ke buay mi dɪit, tək mi dɔraar, kuäärε mɪ /ci bi met ɫɪw. Kä ηäc yen ηak diaal tin ca ηjeec ε Kuoth, mi wä yen ruaacni Kuoth tin ca ɟɔr ke ɟɔɔr ke yiëë Kuoth, ɟɔar ɫockun ke ɟɔar Yieekä in ɟaa in Rɛl Rɔ, ke γϋϋ bi luëek te reydu n a /ci bi met thuɔk.' (Life of Polycarp, Chapter 24. J. B. Lightfoot, The Apostolic Fathers, vol. 3.2, 1889, pp. 488-506)

Melito duη Thar-dith, meë la booθ Duël Kuoth, c. 170 A.D., cue ηjeec:

Ke γϋϋ ke thuɔk ηuɔt ca kam raar rey thukni ti ɟow, min dɔaη ca je ɫaθ rey mi pay tuock, ken dɔaη rɛw bāke keel kä Dha-γɔn ke nε Je-ru-tha-ɫem. kä ηuɔt tin ca kam raar ke puθ, kene nyuuth rey kä min la thuɔk, kene ruath deel rey Gatdä, kene det rey ran, kene ran rey Kuoth ...

Duηnɪ γϋϋ cu thuk ti ɟow ben ε la lat ηuɔtni kene thuɔkdien, kä cu duel kuoth ben ε la ɟuāθ tɔwä thukä...

Nεmε ε jεn ram ëë kän kɔn rey kuaanyä kä cue kɔn naη kä ɫar, kä cue kɔn kām rar rey muθ cue kɔn naη rey buɔyä, kä cue kɔn kām rar rey lieth cue kɔn naη rey teekä, kä cue kɔn woc rey kuäärä mi ɟiääk cue kɔn wä ɫaθ rey kuäärä mi dɔraar. (Melito. Homily On the Passover. Verses 7,40, 68. Translation from Kerux: The Journal of Online Theology. <http://www.kerux.com/documents/KeruxV4N1A1.asp>)

Ke kuj emo, cua Kuäär Kuoth ɲac ala kuär mi doraar, /cie Duel Kuoth j̄i Kritho kie Duel Kuoth j̄i Röm tin te th̄in en tääme, kä te ruot Kuoth th̄in bä.

Dɔɔdien m̄i ca gɔr däär-thuok run̄i t̄i kur rew cue naath com i guicke n̄i kuäär:

Ke kuj emo, a thil ram kel kä ye mi ɲot ke m̄i / moc ro ke caɾ mi j̄iääk /kie m̄i b̄i ro luoc j̄ok, kä be ro woc kä nhök kä thuk ti gow ke kuj kuäärä Kuoth. (Roman Clement. Recognitions, Book X, Chapter XLV. Excerpted from Ante-Nicene Fathers, Volume 8. Edited by Alexander Roberts & James Donaldson. American Edition, 1886)

Ɛ wä nhiam, nie guaa mo cue j̄oc en yöö /kane gɔr Ɛ ram kel rey duel kuoth in thuok, kä dār run̄i t̄i kur rew cua gɔr i The Shepherd of Hermas rey lucäde min ca lat Ɛ Roberts & Donaldson cue riet eme lat i “kuäär Kuoth” n̄i kä wäl ɲuaan.

J̄i Kritho tin thuok, amäni ney ti ɲuan tin latke ni Kritho kärɔ, teke mi ɲacke ke kuj Kuäärä Kuoth ke run ti kur rew.

A cäɲe ni Irenaeus ƐƐ la raan Röm Catholic kene Eastern Orthodox, cue je ɲac en yöö ke kɔr kä m̄i ca j̄i Kritho j̄iec l̄ith, bike wä rey Kuäärä Kuoth. Guic min ce gɔr, c. 180 A.D.:

Ke yöö Ɛ jen taa neeni tin ci ɲath, ke yöö te Yië in Gaa in Rel Ro reydien ni cian, min ca kam je ke lakdien, kä te ram in ci je nhok, mi cienke rey thukä kene cian mi rel ro, ke cuɲ, kene ruot rutdä. Ke yöö yië eme tēke j̄iec l̄ith rey neeni tin ɲath, yië be puony nyok ke j̄iec, kä ke buɔm Yieekä in Gaa in Rel Ro, be je j̄iec l̄ith kä be wä rey kuäärä Kuoth. (Irenaeus, St., Bishop of Lyon. Translated from the Armenian by Armitage Robinson. The Demonstration of the Apostolic Preaching, Chapter 42. Wells, Somerset, Oct. 1879. As published in SOCIETY FOR PROMOTING CHRISTIAN KNOWLEDGE. NEW YORK: THE MACMILLAN CO, 1920)

Cu Thio-pi-läth raan Ɛn-ti-ɔk ɲieec:

Yän duņņi yöö latdä gcojde; mi cä je col i Kuäär, yän bä gcojde lat kärca ... Ke yöö mi ce je jakä thil pek ni tukäde, dere je jakä Kuoth. ... Kä /cie jen, ke kujc emc, /ce bi liw kie /ce bi liw, duņde yöö, cętke min cane je lar nhial, teke luąņ ke lätņi daņ rew; ke yöö mi ce cęre lařh kä tin /ci bi liw, kä tietde ņut Kuoth, be muc jek kä jen mi /ci bi bi liw, kä be cu ben ε la Kuoth. (Theophilus, To Autolytus, 1:3, 2:27)

Kä raan Röm Kařholik mĭ řelrc, Hippolytus, řey tukä runĭ tĭ kur diřk, cue gřr ĭ:

Kä bia kuäär nhial jek, yen ney tää cien řey teekä emε, ņęc yen Kuäär nhial. Kä bi la ram kel kä Kuoth, kä bi la ram mi teke kuak keel ke Kritho, /ci bi le ņot ε la kuaany kä tin gořri kie tin gořri, kä /ci bi le ņot ke mi jiäk ke juey. Ke yöö ci ben ε la Kuoth: ke yöö rik diaal te ci rut meē ņotdi ε la raan, ken cue ke kām ĭĭ, ke yöö ε ĭĭn ram mi teke puņny mi dee liw, kä tin diaal tin ci Kuoth ε lar ĭ be kām ĭĭ, ke yöö ci Kuoth ε lar en yöö be ĭĭ kām ĭĭ, ke yöö ca ĭĭ jakä kuth, kä ca ĭĭ dap ke tēk mi /ci bi liw. (Hippolytus. Refutation of All Heresies, Book X, Chapter 30)

Kä min görke ε naath ε yöö ba ke jakä kuth (cętke gaat Kuoth ti thuřřk, cf. Diit Puņnyä keņe Pal 82:6) řey Kuäärä Kuoth in bi ben.

Kä Kuäär Kuoth in bĭ ben cua ņĭic ε duel kuoth ĭĭ Kařholik eē nhiam (guice bä kä eBook eēdan min thiel yiow, min tekä ccog.org, min ca ciōtde gřr ĭ [Nāth Duēl Kuoth eē nhiam: De buņ in ci duoth ņot ke mi guure je?](#)).

Riek řey Runĭ tĭ Kur Rewd keņe Diřřkdien

Cāņņi meē ca ņĭec ke kuäärä ε nhōk elōņ, řey runĭ tĭ kur daņ rew, cu kuäär mĭ guāc ke ņuřt mĭ coalĭ Marcion rc ĭĭec. Marcion cue ņĭic ke kuj ņuřtni Kuoth, keņe cāņ lōņä, keņe Kuäär Kuoth in thuřk lōk. en cāņ emc cua je luek ε Polycarp keņe ney kōkien, jen cue teke rōm ke Duel Kuoth kä Rōōm ke guāřh mĭ bäär kä cue cętke mĭ teke luąņ mĭ diĭt ke Duel Kuoth Rōōm.

Rey runi t̄i kur r̄ew ken̄e d̄iḡkdīen, allegōr̄ithn̄i cua ke yiath piny rey Aledh̄andria(Ij̄ēp). Allegor̄ithn̄i t̄i ḡuan cuke ḡakn̄om̄ni ḡak ke ḡāk dīen ke kūi ḡēj̄c̄ā kūāär̄ā Kuoth in thuḡk. Guic läär ke kūi th̄aḡḡ allegōr̄ithn̄i t̄ḡt̄ḡ:

Dionysius cua dap rey dh̄oaār m̄i luḡthke k̄ā riḡḡ-riär̄ḡ m̄i la pagan rey Aledh̄andria, k̄ā cu ken̄e ḡj̄ēēc ke p̄el p̄il̄ōth̄ōp̄idīen k̄ā dīen. Jen cue dūēl-ḡḡr̄ā pagan b̄any piny ke ḡōō be ben ε la gat dūēlḡḡr̄ā Origen, m̄ēē cu ben ε la booth dūēl-ḡḡr̄ā kateketikal duḡ Aledh̄andria...

Clement, Origen, ken̄e dūel-ḡḡr̄ā Gnostic(Gnostic) cuke ḡuḡt̄ nyin oracles tin relr̄ḡ ḡḡr̄ ke c̄arīen ken̄e luḡc̄dīen ke t̄i c̄āät...ken cuke c̄iḡōt̄ jek ke kūidīen k̄är̄ḡ ī "Allegor̄istn̄i(Allegor̄ists). Nepos cue Allegor̄ists ter k̄ḡr̄ rey nath, k̄ā cue roam th̄in b̄ā ī be teke kūāär̄ Kritho w̄ī muḡḡn...

Dionysius cue ḡakn̄om̄ ḡak ke j̄i k̄oar Nepos, k̄ā ke ruacde... “c̄ētk̄e t̄ḡḡ ḡḡaān̄i tin te th̄in ent̄āām̄e rey kūāär̄ā Kuoth.” Nem̄e ε jen ruac in nhiam in ca lat ke kūi kūāär̄ā Kuoth min te th̄in ent̄āām̄e rey dūēl kuoth...

Nepos cue dūer kien ḡk, nyuthe j̄e en ḡōō kūāär̄ nhial /cīe ruac c̄āät̄d̄ā, duḡḡḡ ḡōō ε kūāär̄ Kuḡḡan in bi ben ke j̄iēc̄ nath liḡth ke t̄ēk mi d̄ḡraar...

B̄ā en c̄ḡr̄ kūāär̄ā cue ben rey t̄ḡḡ ḡḡaān̄i ent̄āām̄e cue ben raar k̄ā cua n̄ōōḡ raar rey dūēlḡḡr̄ā Gnostic duḡ Allegor̄ithn̄i rey Ij̄ēp, A.D. 200 ε w̄ā k̄ā 250, ε run t̄i kur t̄i c̄ī th̄iḡḡḡ ε ḡot /k̄en b̄iḡc̄ḡp̄n̄i kūāär̄ā n̄i ben ke ḡōō ba ke guic ε la ney tin nyuur k̄oam kūāär̄ā...

Clement cue c̄ḡr̄ kūāär̄ā Kuoth n̄ōōḡ ε la t̄ḡḡ ḡḡc̄ā ḡḡth̄ā m̄i thuḡk ke kūi Kuoth. Origen cue j̄e lat ε la luot yieek̄ā m̄i ca t̄ēē rey wareḡak̄ā min ca ḡḡr̄ ε j̄oc̄ rey Ruaacni Kuoth. (Ward, Henry Dana. The Gospel of the Kingdom: A Kingdom Not of this World; Not in this World; But to Come in the Heavenly Country, of the Resurrection from the

Dead and of the Restitution of All Things. Published by Claxton, Remsen & Haffelfinger, 1870, pp. 124-125)

Ke kuj emɔ, nie guag̃ath eë njic Bishop Nepos thuk ti gɔw ke kuj Kuäärä Kuoth, cu allegorists je ɔn i bi ke ben nhial ke ruac mi kac, mi /ci mɔ a thuɔk, ke kujde. Bishop Apollinaris duɔ Ɂierapolith bä cuε ɔn i be kɔr ter ke duer allegorithni ke jen guag̃ath ε kelɔ. Ney tin te rey Duel Kuoth ke thuɔk cu ke ɔt ke mɔ cuɔ ke kuj thukä Kuäärä Kuoth in thuɔk rey runi tēē wal.

Xerbert W. Armithɔɔ cuε njic ke kuj thukni ti gɔw ke kuj Kuäärä, Plus

Ke rey runi ti kur ti 20, en Herbert W. Armstrong eë ci liw, ε jen kuäär in nhiam kä ji Philadelphia tin pay ben kä Duel Kuoth (Nyuuth 3:7-13), cuε gɔr i:

Ke yöö cike thuk ti gɔw ke kuj Kritho lok ..., cu ɔw duɔɔr mi dɔdien ger guag̃athde. Cuke je dhil cak en yöö ba çap mi jiääk cak! Kä enɔ ci kɔne liɔ en yöö ruac ke kuj kuäärä Kuoth ε la mɔ gɔaa ε mɔ /thiel luɔt-ε çar mɔ gɔaa rey luɔcnɔ nath--mɔ jak je kä kuiy ε la mɔ /thiel thuɔk, mɔ /thiel thuɔk! Ney kɔkien cu kene lat ke duɔɔp mɔ jiääk en yöö “DUELkuoth” ε jen kuäär kuoth ... Gök ni Da-ni-yel, mēē cien ke run ti 600 ε ɔt /ken Kritho ni ben, njäçε je en yöö kuäär Kuoth ε kuäär mɔ thuɔk--ε kume mɔ ruac ke kuj neeni tin thuɔk tin te wij muɔɔn ...

En wini ... ε jen lat Kuoth ke min la KUÄR KUOTH I: “Kä ke nin kuari titi...”--cuε ruac en wane me ke kuj ciökni dɔɔɔ wäl, thag̃ande ε landiit kä thag̃ande ε liet mɔ /thiel peth. Neme, ke mat ruac gɔokä kä Da-ni-yel 7, kene Nyuuth 13 kä bāth in wälbärɔw dien 17, lotde ni UNITED STATES OF EUROPE in pay tuɔɔk min pay rɔ tok ... nhiam wāɔɔnikun! Nyuuth 17:12 çε je lat ε jɔc en yöö be la mat KUÄÄRI DÄN WÄL KIE KUÄÄRI WÄL (Nyuuth 17:8) tin bi kuäär Rööm eë wal jiec lith ...

Mi wä Kritho ben, be ben ala Kuäär kuari, kä be wɔc muɔɔn keeliw ruac (Nyuuth 19:11-16); kä KUÄÄRE--kuäär KUÄÄRI--cu Da-ni-yel ε lar, ε yöö be kuääri wecmuɔɔn diaal titi DÄK. Nyuuth 11:15 ca je lat ke rietet titi: “Ci kuäär ɔaa ben ε la Kuäär Kuaran KEN KRITHOde, kä

jen be ruęc amäni cäj kel"! Neme ε jen KUÄÄR KUÄÄRI. Ε jen THUOK kumenj tin RUEC EN TÄÄME--εruc, amäni jī United States kene wij tin tä kä Britain. Ke kore be ben ε la kuäär--kumenj--Kuär ni Yecu KRITH, ke kore ben ε la Kuäär kuäri wij muᶑᶑn keeliw. Neme jake ruac (PLAIN) kä thuᶑk keeliw en yöö KUÄÄR KUOTH ε KUÄÄR mj thuᶑk. Cetke min te Kuäär jī Kal-de-ya ε Kuäär--cetke min la Kuäär jī Röm ε Kuäär--kä jen Kuäär KUOTH ε kume. Ε jen yöö be KUÄRI wicmuᶑᶑn ti ti keeliw nanj. Yecu Kritho ca je DAP ke yöö be la Kuäär- kä rueec!
...

En Yecu Kritho ëë ci jal wij päämni kene rey lolj tin te rey muᶑᶑn in rel rɔ kene dup Je-ru-tha-lem ke run ti balke 1,900 tää ci wä, be rɔ nyok ke ben. Cue wee i bä rɔ nyok ke ben. Ke kor kä mää ca je puat jiaath, cu Kuoth ε jiec līth ke kor nīni ḁan dijᶑ kene wäär ḁan dijᶑ (Mε-thiw 12:40; Lät Jaakni Yecu 2:32; I Kor 15:3-4). Cue wä nhial wij kɔam kuäärä Kuoth. Kä guāḁh in dijᶑt kä kume wicmuᶑᶑn keeliw (Lät Jaakni Yecu 1:9-11; Xi-b-εb 1:3; 8:1; 10:12; Nyuuth 3:21).

Ε jen "ram in luᶑthke" min ca lat rey cäätdä emɔ, min wä wij kɔam kuäärä Kuoth--"wec in nan"--ke yöö ba je jakä Kuäär kuäri wij dööri diaal, kä ke kore be lony wij muᶑᶑn (Luk 19:12-27).

Kä nyok bä, jen tää nhial amäni "guāḁh in ba ḁaani diaal nyok ke luoc jɔk" (Lät Jaakni Yecu 3:19-21). Rethᶑicɔn lotde nj yöö ba tḁḁ ëë wal nyok ke luc jɔk kä tḁḁ ëë wal. Rey kä neme, ε luuc kuume Kuoth wij muᶑᶑn, kä ke kujc emɔ, ε luuc malä wij muᶑᶑn, kene tḁḁ in cienj ke naath thīn.

Kä riek wecmuᶑᶑn in thiḁk, koorj tin dijᶑt kene ḁaknɔmni bike ben ε la riek mj dijᶑt elɔḁ wij muᶑᶑn, mj /ci Kuoth rɔ mat thīn, /thiele raan mi dee kän a tək (Mε-thiw 24:22). Kä guutde elɔḁ mj ce jany be cu nööḁnj yöö be tək keeliw woc wij muᶑᶑn emε, bj Yecu Kritho lony jɔk. Ke jen guāḁh emε be ben ala Kuoth in dijᶑt. Jen bëë ke buᶑm kene gɔɔy puonyä Cääk yɔaa keeliw. (Mε-thiw 24:30; 25:31.) Jen be ben ala "Kuäär kuäri, kä Ruec Ruecni" (Nyuuth 19:16), ke yöö be kume mi dijᶑt yiath piny wij muᶑᶑn keeliw kä be döör diaal ruac "ke keet mi ca lat ke yiëeth" (Nyuuth 19:15; 12:5) ...

Kritho /Ca je bi lor ke nhok?

Duɲɲi ʏöö bi naath rɔal ke teth laac, kä bi ken ε nyuɔɔr ke tethlaac mi diit kene nhök mi diit--bi ken ε nyuɔɔr amäni duël kuothni tin yien naath ke tä nath?

Kä /cikene bi lat! Bike je njäth, ke ʏöö ci lat Cey-tan tin ji kacä (II Kor. 11:13-15) ke met, en ʏöö ε jen Guɲ ter Kritho. Bi duël Kuoth kene döör gaak ke bende (Nyuuth 11:15 kene ciökä wäl kel 11:18), kä bi buɔn köör ε ʏɔn ke thucɔ en ʏöö bike je näk (Nyuuth 17:14)!

Kä döör bike rɔ mat rey köör in diit in bi ben rey köör wecmuɔɔn in diɔɔkdiën, kä köör in bi tuɔɔk kä Je-ru-tha-läm (Dhek. 14:1-2) kä ke kɔre bi Kritho luny jɔk. Ke buɔmde min diit ni jen be “kɔr ter ke döör” tin ter kɔr ke je (bäth 3). Kä be ke tiam ke keeliw (Nyuuth 17:14)! “Be cuoɲ ke ciökke ke jen cäɲ emɔ wi paam ɔ-lip,” ε guɲath mi tɔt elɔɲ kuic caam Je-ru-tha-läm (Dhe-k.14:4). (Armstrong HW. The Mystery of the Ages, 1984)

Ci Baibol ε lar en ʏöö bi Yecu luny jɔk, kä be naath jɔc, kä ɲotde bi ney ti ɲuan je ter kɔr ke lunyde jɔk (Nyuuth 19:19). Ney ti ɲuan bike gony (ke kuic kä ʏöö /kan ruaacni goökä Baibolä ɲac a gɔaa, duɲɲi ʏöö thɔɲde ε kuic göökni kacä kene ji kaacni) en ʏöö Yecu in ci luny jɔk ε jen Guɲ ter Kritho in jɔak!

Kä titi bä bäke kä Xerbert Armithtrɔɲ:

Kuoth in thucɔ--ε Kuoth mi te buɔm ke nhök Kuoth in ca ɲun ε Yiëë in Gɔaa in Rel Rɔ...JOY UNSPEAKABLE ke njac Kuoth kene Yecu Kritho--ke njac thucä--kene nhök Kuoth in diit! ...

Njiic Duël Kuoth in thucɔ ε ɲjiic mi thiak kärɔa ke “tëk ke riet diaal” tin te rey Baibolä in Rel Rɔ ...

Bi naath rɔ rit kä duɔɔp “käni duorä” Bi ke we kä duɔɔp “thopä duorä”--duɔɔp nhökä Kuoth.

CIVILIZATION MI DIT be wɨc muɔɔn kɔp ɛntääme! (ibid)

Kä KUÄÄR in pay tuɔɔk ɛ jen KuääR Kuoth. Latde je en yöö bɨ ciaaŋ mi pay tuɔɔk ben kä be teke nhök ɛ jen min dɨtnɨ jen kä min ca lat ɛ thuk ti gɔw tin thuɔɔk ke kuɨ kuäärä min ca njeec ɛ Yecu kene jɨ kɔaare. ɛ jen min lat kɔne kɔn ney tin te rey Duël Kuoth in ɲot ke mɨ cɔl rɔde ɨ kɔntɨnɔwɨŋ cɔjɨc ɔpɔɔt.

Herbert Armstrong cue ɲac en yöö Yecu ɲjice naath ɨ ciaaŋ ran, cəŋ ɲɨ min care je ɨ gɔɔre yöö be ruacde luɔth, ce 'duɔɔp thöp' teekä lɔk, duɔɔp nhökä. Cue cɛtke mi thile ram mi ɲac luot ɲjicä Yecu agɔaa.

Kän in be ke Yecu ɛ thəaŋ thukni ti gɔw

Tääme thəaŋ nath tin ci ruac emɛ kuen ɛlɔŋ dɔŋ dee ken rɔ thiec ke kuɨ laɔ liəə Yecu rey känä. Xɔɔn, liəəde ɛ thəaŋ thukni ti gɔw tin ca gɔr rey Ruac Kuoth in Pay Tuɔɔk kene Herbert W. Armstrong ken daŋ rəw.

Ruac Kuoth in Pay Tuɔɔk nyothe yöö thuk ti gɔw te reydiɛn ke kəŋ ke Yecu:

16 Ke yöö /cä pɔc ke kuɨ thukni ti gɔw ke kuɨ Kritho, ke yöö ɛ buɔm Kuoth ke kuɨ känä neeni diaal tin ɲəth, ke kuɨ jɨ Juudh ke nhiam amäni jɨ Ge-rith bä (Jɨ Röm 1:16).

4 Ke kuɨ emɔ cu ney tää ca riaw dɔɔr wä ke mi latke ruac Kuoth guəthni diaal tin cike wä thɨn. 5 Cu Pi-lip wä rɛek Tha-mɛ-ria, kä cue ruac we lat kä Mɛ-thia. ... 12 Kä mää cike Pi-lip ɲəth, mää latde thuk ti gɔw ke kuɨ kuäärä Kuoth kene ciöt Yecu Kritho, cua wutni kene män lak. ... 25 Kä mää cike nëndien lat kä cike ruac Kuəŋ ni Kuoth lat, cuke loc kä Je-ru-tha-lɛm, latke thuk Kuoth ti gɔw rey ciəəŋni jɨ Tha-mɛ-ria ti ɲuan. 26 Tääme cu jääk Kuəŋ ni Kuoth ruac ke Pi-lip ... 40 Cu Pi-lip rɔ we jek kä A-dho-tuth. Kä min wää cue thuk Kuoth lat rey wjini diaal amäni cuɔpde kä The-tha-ria. (Lät Jaakni Yecu 8:4,5,12,25,26,40)

18 cʉe ke ɫat Yecu keɛe jjiēc nath ɫiṭh. (Lät Jaakni Yecu 17:18)

30 Kä ɛno cu Puɫɫ ciej ke run ɫaɲ rew rey duëële min la jure, kä nyuure ney diaal tin ci ben kä je, 31 kä latde ruac kuäärä Kuoth, kä ɲjiice naath ke kuj Kuar ni Yecu Kritho a joc, a thile ram mi pen je. (Lät Jaakni Yecu 28:30-31)

Guice je ɛn ʄöö ruac ɛmo cʉe teke Yecu KE kui kuäärä kuoth. Kä min jjiäk ɛɫɲ ɛ ʄöö, ɲac thukni ti gow ke kuj Kuäärä Kuoth ca je tɛrey ɲjiicä duël Kuoth jji Girik keɛe jji Röm.

Ke thuɫk, ke ʄöö be kon luäk ke ʄöö banɛ te rey kuäärä ɛmo, Kuoth nɲoke naath ɛɫɲ cʉe Yecu jək ke ʄöö be ben ɫiw ke kuɫdan (Jɫɫɲ 3:16-17) kä ɛe kon kən bā ke puɫthde (Ji ɛ-pe-thäth 2:8). Kä nɔmo ɛ thaaɲ thukni ti gow (Lät Jaakni Yecu 20:24).

Kä Thuk Kuoth ti Gow ke kui Kuäärä ɛ jen Min Goor ke Wicmuɫɫɲ, Duunde ʄöö ...

ɫat ke kuj malä (Mɛ-thiw 5:9) keɛe lätni kä mi goaa ke läti ti gow (cf. Ji Gä-lëë-cia 6:10). Kue la ʄöö, kuar wicmuɫɫɲ ti ɲuan amäni bööth luaak kuoth ɲaṭhke je ɛn ʄöö bi naath ciej keel ke lätkien tin ciej keel ke naath wiji muɫɫɲ keeliw ɛno bi naath nööɲ mal keɛe cian keel agɔaa, a /ci mo Kuäär Kuoth. Kä nie guaa mo bi ken teke thaaɲ lätni ti gow ke guaaṭh mi ɫot, /cie ʄöö /cike bi läti ɛ goaa kārɔa, thaaɲ lätnikien tin ɫatke ɛ naath bi ken wic muɫɫɲ nööɲ taa mi bi tək jakä /thiel luɫ mi /ci Yecu de luny jək ke ʄöö be kuääre yiath piny (Mɛ-thiw 24:21-22). Kä riali nath ke ro i kä wic muɫɫɲ ɛ thile Kuoth ɛ ruac mi thil luɫ kä ke thuk ti gow ti kac (Diit Puɫnyä keɛe Pal 127:1).

Ney ti ɲuan wiji muɫɫɲ ʄɲn ken ʄöö ba ɫap kuothni Bɛ-bi-ɫon mat keel ke ʄöö ba ɫap wecmuɫɫɲ mi pay tuɫk ɫaṭh rey runi ti kur ti 21th. Neme ɛ duɫɫɲ mi ci Continuing Church of God ɛ ɫok ɲi mëë tuɫke kä goore ʄöö be ɲot ke mi ɫoke je. Ni mëë ci ɛy-taɲ lb met ke ʄöö be ro yuɫ rey ruacde min goaa ke

run ti cuopke 6000 tëë ci wä (Tuk Cäkä Xcaa 3), cu ney ti nuan ε njäth en yöö de ken taq̄ m̄i b̄i mal noŋ w̄ic muɔɔn ε ken noŋ ger min de Kuoth ε njan ε jen.

Kä min ca lat ε Baibol, jen be noŋ n̄i mat kuäärä köör kä Yurɔp (min cɔalke i Kuäär in te kujc caam, cɔalke je b̄a i Ley in ca lat kä Nyuuth 13:1-10) keel ke kuäär palä (min cɔalke je i göök kacä, min cɔalke b̄a i THE final Antichrist kene Ley in teke tuɔŋ daŋ rew kä Nyuuth13-10) (Nyuuth 17:9,18) ke yöö be 'Be-bi-lɔn' (Nyuuth 17 & 18) nööŋ w̄imuɔɔn. E cãŋ ni min goor naath yöö bi Kritho lony jɔk kä ba kuäärë yiath piny, ney ti nuan w̄ii muɔɔn /cike ruac eme bi liŋ rey runi ti kur daŋ 21 t̄it̄i—bike noŋ ke m̄i njäthke ruaacni ti gööl tin ca lat ε Cey-tãŋ. Duunde yöö bi yɔw nënde jek.

Titde en yöö ci Yecu naath njec:

14 Kä ba thuk kuäärä Kuoth ti gɔw t̄it̄i lat w̄ii muɔɔn keeliw ke kuj nenä röli diaal, kä ε jen bi guut yɔaa cu ben ɔ. (Më-thiw 24:14)

Titde en yöö bi thuk kuäärä Kuoth ti gɔw cop w̄ii muɔɔn keeliw ala nen, ke kore bi guut yɔaa cu ben. "Guut" emɔ ε tuk "riekä in d̄iit.

Tëëke luɔɔtni ti nuan ti jak neme kä tuɔɔk.

Kel ε yöö Kuoth goore yöö b̄i w̄ic muɔɔn thuk ti gɔw tin thuɔɔk liŋ a /ken Riek in D̄iit ni tuɔɔk (min ca nyoth i b̄i tuɔɔke kä Me-thiw 24:21). Ke kujc emɔ, ruac thukni ti gɔw ε nën kene luek (cf. Yidh-ki-el 3; A-moth 3:7). Kä be naath jakä b̄i Jur rɔ r̄it̄ (Ji Röm 11:25) kene ney tin /ci t̄ɔɔ ji Juudh (Ji Röm 9:27) ε noŋ /ken Yecu ni lony jɔk.

Lust in dɔŋ ε yöö min ca lat rey ruac emɔ be guac ke min ca lar ε Kuäär in ci rɔ jiec nhial kä North Beast power, keel ke Göök kacä, min la Anti-Christ in joak. Ken daŋ rew t̄ɔɔ bike mal lar ke kuj läätdä nath kene mat kuthni, duŋŋi yöö be naath nööŋ guut (Më-thiw 24:14-22) kene däk (cf. 1 Ji The-tha-lo-ni-ka 5:3).

E cãŋ ni min ci Baibol ε lar en yöö bane kööŋ ke kuj njäthä in thuɔk in nhiam (Juud 3), en yöö ruac Kuoth ε thuɔk (Jɔɔn 17:17), kä en yöö ji Kritho tin

thuɔɔk bike ɾɔ dɔɔk ke ney tin ci ɾɔ mat ke ɲaθ mi jiääk (2 J̄i Ko-rinth 6:14-17), ney ti ɲuan bike je lar en yöö “thuk kien tin gɔw” in dɔdien dere teke mal (good news) . Kä min jiäk elɔɲ, ε yöö ruac Kuoth in thuɔk ke kuj̄ Kuäärä Kuoth ba je guic ε la ruac Kuoth mi kac ε ney ti ɲuan ti latke ruac ecumenical kene interfaith agendas tin la nyin LĚ kene Göök in guän kacä (min la Antichrist in jɔak).

Ke yöö nyuuthni kene läti ti gayke naath tin kac tin ca mat keel ke ke (2 J̄i The-tha-lo-ni-ka 2:9), ney ti ɲuan wii muɔɔn bike ruac mi kac ɲaθ (2 J̄i The-tha-lo-ni-ka 2:9-12) ε /ci mɔ a ruac thukni ti gɔw. Ke yöö ken ji Röm̄ ji Kətholik, ji Eastern Orthodox, ji Luthereni, kene ney kɔkien ε lar i ruac Kuoth in gɔaa ke run ti bathdɔɔri ε jen ruac kacä min ci ɾɔ mat ke Ley kene Guən ter Kritho.

ε ɲot /ken Riek in Djiit ni tuɔɔk, bi ji Kritho tin ɲaθ, ji Pi-la-del-pia (Nyuuth 3:7-13) cop wii muɔɔn keeliw (Me-thiw 24:14) ke ruac Kuoth in gɔaa ke kuj̄ kuäärä ke run ti bathdɔɔri kä b̄jke w̄ic muɔɔn lar min bi tuok kene kuɔr wicmuɔɔn tin kɔɲ (amäni Ley kene Göök Kacä) lat.

Bike luäk ke kuj̄ läri kä ji wecmuɔɔn ke ruac i Ley, Kuäär in te kuj̄ caam, keel ke Gök Kacä, min la Ant̄i-Kriθho in jɔak, min ba ben däk ke jɔakde (ke thəəɲ ji maarädien) kä USA kene Anglo-nationni tin la ji Yunaited Kɪndɔm, Kanada, Aɔθhtjralia, kene New Dh̄iland (Da-ni-yel 11:24,39) kene yöö ken ke guəəθ mi tɔt b̄j ken mat ji Arab/Ithlam yar (Da-ni-yel 11:40-43), lätkε cətke läti tin lətke ε ji jiäkni (Nyuuth 16:13-14). (Nyuuth 16:14; 19:19-20). Kä ji Pi-la-del-pia tin ɲaθke kuoth (Nyuuth 3:7-13) bike ruac lat en yöö bi kuäär Kuoth in b̄j teke run ti bathdɔɔri ben ke guəəθ mi tɔt.

Neme dere naath jakä ruac ke naath kä dere naath luäk ke thuɔk kä min ca gɔr kä Matthew 24:14. Kä kɔn rey Duel Kuoth in ɲot ke mi wä nhiam la kɔne a rialikä (ke thuk ti ɲuan), la kɔne a mat rey webthayni, kä la kɔne a naɲ ke dup kɔkien ke yöö bane ɾɔ rialikä ke kuj̄ ‘lätdä min ciek’ (cf. J̄i Röm̄ 9:28) min b̄j naath luäk ke ɲoɲɲdien kene we dien kä cəɲ kuoth cətke min ca lat kä Me-thiw 24:14 en yöö ca je rialikä a rɔɲ ke kuj̄ guutdä yɔaa min bi ben.

The ‘false gospel’ proclaiming world leaders (likely some ‘new’ type of top leader of Europe along with a compromised pontiff who will claim a form of Catholicism) will not like that proclaiming—they will not want the world

to learn what they will really do (and may not even believe it themselves at first, cf. Isaiah 10:5-7). They and/or their supporters will also likely falsely teach that the faithful Philadelphian Christians will be espousing an extremist doctrine (millenarianism) of a coming antichrist. Whatever condemnations that they and/or their followers make towards the Philadelphian faithful and the Continuing Church of God will trigger persecution (Daniel 11:29-35; Revelation 12:13-15). This will also lead to the end—the start of the Great Tribulation (Matthew 24:21; Daniel 11:39; cf. Matthew 24:14-15; Daniel 11:31) as well as a 3 ½ year time of protection for the faithful Philadelphia Christians (Revelation 3:10; 12:14-16).

Kä 'gothpel kacä' min latke ε kuar wecmuɔɔn(çetde ke thaəŋ kuari tin pay tuɔɔk' kä Yurɔp keel ke pontip mi ca mat piny min bi lat i ε taə Katholithim) /çe bi nhɔk en yöö ba lat-ken /çikene bi gor i bi wicmuɔɔn ε ηac i enu bi ken ε lat ke thuɔk(kä dɔŋ /çike bi nãth kãrɔ ke nhiam, cf. Isaiah 10:5-7). Ken /kie ney tin bi ke luäk bã bi ken ε ηjec ke kac i ji Kritho tin nãth kä Philadelphia bi ken ηiic mi diit elɔŋ (millenarianism) lãth lãt ke kuɔ guan ter Kritho min bi ben. Eni ruac mi ca lat ε ken /kie ney tin guɔɔrke ke kä ji nãthã kä Pi-la-del-pia ke ne Duel Kuoth in not ke mi wã nhiam be naath jakã jiäk (Da-ni-yel 11:29-35; Nyuuth 12:13-15). Neme be cu nöŋni guut bã—ke tuk rikã in diit (Mε-thiw 24:21; Da-ni-yel 11:39; cf. Mε-thiw 24:14-15; Da-ni-yel 11:31) kä be teke run dɔŋ 3 1/2 ti ba ganji ji Kritho tin nãthke kä Pi-la-del-pia (Nyuuth 3:10; 12:14-16).

Kä Ley ke ne Gök Kacä bikene yɔn ke buɔm, ke peth kuakni, ke nyuuthni, ke lãt ti gayke naath ke kac, ke nãk nath, ke ne rik tin kɔkien (Nyuuth 13:10-17; 16:14; Da-ni-yel 7:25; 2 Ji The-tha-lo-ni-ka 2:9-10) ke yöö bike teke luəŋ. Ji Kritho bike thiec:

10 “Baa guəəth mi nin di, Kuäär ni Kuoth in rɛl gɔɔyde rɔ kä thuɔk, amãni mi bi jin ney tin cien wji muɔɔn luk kä bi riemda col?” (Nyuuth 6:10)

Ke run ti nuan, ci ji Kuoth rɔ thiec kä thiecke i, “Bi Yecu luny jɔk ke guəəth mi nin di?”

Kä min /ci kon cändε kie thaakde njac, liepne je en yöö bi Yecu lunny jök (kä be Kuäär Kuoth yiath piny ke run ti bathdöri) rey runi ti kur daj 21 ke kuj buokni ti njan (cää. Mε-thiw 24:4-34; Diit Puonyä keε Pal 90:4; Xo-thea 6:2; Luk 21:7:4-16; Ji Xi-be-ru 21:4-16; 2 Pi-tör 3:3-8; 1 Ji The-tha-lo-ni-ka 5:4), thajj guathni tin cane nen en täame cike ben ala thučk.

Mi /ci Yecu rō bi mat rey ruac εmō, bi naath tēkdien diaal thuk:

21 Ke yöö en guath εmō be teke cučk mi diit, mi cetke mi /ken kon te thün ni tukä yaa amäni täame, kä /ce bi met tučk. 22 Kä mi /kan nin töt tō jakä kuiy, thile ram mi dee kää. Kä ba nin töt tō jakä kuiy ke kuj neeni ti ca mek. (Mε-thiw 24:21-22)

29 Ni en guath cucä en nini töt tō, ni en guath εmō bi cān a muth, kä /ci pay bi lep. bi cier pēn nhial, kä be bučm bučm nhial yčk. 30 Kä bi nyuuth Gatdä Ran jōc nhial, kä bi döör wec mučm diaal par, kä bibe Gat Ran nen beē wij puajari nhial ke bučm keε gōy puonyä mi diit. 31 Kä be jaake jāk ke jōw kaanjä mi diit, kä bibe neeke tin ce mek ruol kujcni daj njan, ni kä pek nhial amäni pek in dōj. (Mε-thiw 24:29-31)

Kuäär Kuoth ε jen min görke ε wic mučm.

Ambathderi ke kui Kuäärä

Enu mi la lätdu rey Kuäärä?

Täame, mi ε jin raan Kritho mi thučk, bie dhil ε jääk Yecu ke kui Kuäärä Kuoth. Nen min ca gōr ε Jääk Yecu ni Puol:

20 Täame läjko ye ke kui Kritho, cetke min pal yien Kuoth ke kō keel, läjko ye ke kui Kritho, luče maarä ke Kuoth. (2 Ji Ko-rinth 5:20)

14 Ke kui εmō cučja bum kä yiane lääknikun ke thučk, kä läthe kume cučni wuäthnikun, kä biaro kum ke thučk. 15 kä rialero ikä ke kui thukni ti gōw, kä läthe wääri ke kui malä ciöknikun.

16 Kä tin dit ni ken kä ti diaal käne kot njäthä ke yöö ke je bia mäc diaal tin ca dɔp ε guän jïäkni luäj ke yieny. 17 Kä käne kum känä, kene thep Yieekä, min la ruac Kuoth. 18 Pale ni cianj ke pali diaal kene thiecnï diaal rey Yieekä, kä täye jinä ke kui neeni diaal tin ci Kuoth ke ley, kä pale ke kui neeni tin ci Kuoth ke ley, 19 kä pale ke kuidä, ke yöö dee Kuoth yä käm ruac mi bä lat, ke yöö bä thokdä lep ke buom laac ke yöö bä thuk ti gow ti cuäj naath lat, 20 tin lapä jïäk ke kuidien. Ke yöö bä je lat ke buom laac, cetke min dëe lat. (Ji ε-πε-thäth 6:14-20)

Enu mi cɔali ambathder? Merriam-Webhtter tëke luot mi guor kerɔ:

1: ε ram mi ca jak ε kume; εlɔj: ε diplömatik ejent mi teke kuär mi diit mi ca nhɔk ε kume midɔj kie kuäär mi cienj rey wec mi cuj ke kui kumede kie kuäär kie ca kuany ke kuj lät mi relɔ kä ni cïaaj la lätde ni cïaaj ke guääh mi tot

2 a: ram min ca kuany i be cuaj ke kui de lat, kie ram mj ca jäk ε naath

Mi ε jin raan Kritho mi thujk, ε jin ram mi ca jak, ke kuj Kritho! Nen mëe ca gur ε Jïäk Yecu ni Pi-tɔr:

9 Kä yen lapε dör mi ca mek, bööth palä, dör mi rel ɔ, neeke ti rel ro, ke yöö dee yen liakde lat min ci ye cɔal raar rey muoth, kä ci ye cɔal rey bucyäde min gɔaa. 10 Kä mëedan /ci yen a dör, kä tääme ci yen a nee Kuoth, kä / me dan käne kɔäc laacde jek, kä duunde yöö entäme cia kɔäclade jek. (1 Pi-tɔr 2:9-10)

Kä ke kon jï Kritho, bane dhil a jï döre mi rel ɔ.

ε dɔr in mith mi rel ɔ en tääme?

Մժժոն, քե թուժք թիլե յե կա քաօորի աեւաւժժոն եւի—աւոյնի յօօ քե յոքաքե աիքե
աեոն եւ իա նաաթ աեյ քաօօրա քաիթո (Նյուաթ 11:15). Ե աօօր քաոթ, քաօօրե աին
աեւ աոյոյաքե ա.

Քե կոն աաաաաաաաա, /սի կոն աո աիլե աաթ աեյ աալեաիկնի աին աաթքե եւ յի աեւաւժժոն
եւե. աւոյաքե յօօ աաե սեյ քե աւժժոն աեքա քաոթ եոն աաաե (աուի աա eBook իոն
սա աոթ եւ թիլե յիգա աին աե կա www.ccog.org աիալե: [յի քաիթո: յի քաօօրա քաոթ,
աաաաաա քաիթոլա քե կալ աեքա աին իա յի քաիթո](#)). քե սաաթ աեքա քաոթ եոն
աաաե, աաե յե ոյաքե ա աոաա եոն յօօ եյո աի աոաա քե աւոն քաոթ, քե յօօ
աեյ քաօօրաքե աաե ա կաթ քեոնե աօօթ աալա կա աաե աեւ քեւ քե քաիթո
աիլ աւժժոն:

5 Ա աաոյոն քեոնե աաաա աեքե քաոթ աի ոնոք կոն, կա սե կոն աոն կա
աեւեքոն քե աեաաքե, 6 կա սե կոն աա կա կաթ քե աօօթ աալա քե կա
քաոթաքե աին իա աաոն, ա աաոյոն քեոնե աաաա աեքե յե աաոն սաթ քեւ. Ա-
աին. (Նյուաթ 1:5-6)

10 Աա սե կոն աա կա կաթ քեոնե աօօթաալա աի աաթքե քաոթաոն իա կա աաե
աեւ աիաաաա. (Նյուաթ 5:10)

Քե աի աի աեոն քե կալ կա յօօ աիքե աեոն եւ իա կաթ քեոնե աօօթ աալա եւ յօօ ա
աեյ
աին կաոն աիլ աեւեքե քե յեոն աաաթ աեա քե յօօ աիքե ալ աեյ աւոն քաոթ:

19 քե յօօ աի նաաթ սեյ կա աա-ոնոն կա յե-ա-ա-ա-ա. /սա աի իե ոյո
քե աե. Աա աե յե աո քե կաոն աաաա աի աիա քե յոն աեւեքաա; Աի աե
յե ալ, աե յի աո. 20 Աա սաթ սի քաօօր ոն քաոթ յե աոն աեաթ աիա քեոնե
աիլ աիա, /սի աեւեքոն աի իե ոյո քե աի ալքե աեւեքոն, կա աի աոնոն
աեւեքոն ոն. 21 Աե աիաթքե աթ քե յոն աեւեքաա, կա աիա աուս ալ աոնոն
ի, “Նեաե եւ յեոն աաաթ, ալե քե յե,” աաաթնի աաալ աի աի կուի սեւեքե կե
կուի սաա. (Ա-սա-աա 30:19-21)

Աա աին աուս աեա եւ աուս աոոքա քե կալ քաօրրա քե աոն աի աաթաոն, աեյ աոն աիլ
յի քաիթո աիքե ալ աիլ աաաա քե յօրրա ա նաաթ աեւեքե:

12 ... քե յեոն աաաթ աեա աի յեոն ա աեւեքե, (Աիլ-աե-ա-ա 5:12)

15 Kä luothe Kuäär ni Kuoth rey locnikun, kä bia rɔ rialikä ni cianj ke yöö bia ram mi thiec ye ke kui njäthä in te reyduun luoc je ke nhök kene luth (1 Pi-tɔr 3:15, KJV Bible)

Ci Baibol ε nyoth en yöö ji Kritho ti nuan ti njathke ni Kuoth bike ney ti nuan njieec, a njot /kɛn Riek in Dijit ni tuock:

33 Kä ney tin njac njak bike ney ti nuan njieec (Da-ni-yel 11:33;)

Kä enɔ, njic kene pieth rey puthä kene njac njaaani (2 Pi-tɔr 3:18), ε jen min dene lat entääme. Cu Yecu wee, “Bi yen a nëenkä kä Je-ru-tha-lem, kene rey Ju-dia keeliw kene Tha-me-ria amäni pek yaa” (Lät Jaakni Yecu 1:8). Thajaj latdu rey Kuäärä Kuoth ε yöö bi teke luaj ke njic.

Kä ke kui neeni tin njäth elɔj, ji Kritho tin te kä Pi-la-del-pia (Nyuuth 3:7-13), neme be teke luäk bä ke kui thukni tin gɔw ε njot / ε kän kuäär Kuoth ni tok ke run ti bathdɔɔri (cf. Më-thiw 24:14).

Ke kɔr kä mi ca Kuäär Kuoth yiath piny, bi nee Kuoth nath luäk ke luudien ke yɔw ε ci jiaäk eme gɔyä:

12 Kä ney tin te reyduun bike guäth tëe wal tin ci däk nyok ke täth; Bike ric ti nuan kap nhial; Kä ba ji col i ram in riaal dup tin ci jiaäk, ke luoc dupni ke yöö bi naath cienj thin. (I-ca-yaa 58:12)

Ke kuic emɔ, ne Kuoth tëe cienj ke duock Kuoth rey runi titi ba naath jakä nyakke cienj rey wiini (kene guäth kokiɛn) ke jen guäth eme min ba nyok ke loc thin ke rey runi ti bathdɔɔri.

Wicmuock be la guäth mi gɔaa elɔjä. Kɔn bane dhil a jiaäk ke kuj Kritho en täame, ke yöö dene lät bä rey Kuääräde.

Ruac Thukni ti Gɔw ti Thuock ε Ruac mi Gɛer naath

Cu Yecu wee i, “Mi wä yen wä nhiam ke lat ruacdä, ke yen ji kɔaarä päny, 32 kä bia thuck njac, kä bi thuck ye jakä lɔr” (Jɔɔn 8:31-32). Njac thukä ke kui

thukni Kuäärä Kuoth ti gow be kon lony rey njäthä kääcni γaa eme. Kon dēne lät ke buom Iaac— ke cār Kuoth! Cey-tän ce wic muɔɔn keeliw met (Nyuuth 12:9) kä Kuäär Kuoth ε jen luɔt in thuck. Kon bane cuɔŋ ke kui kä γöö bane ruac ke kuj thukä (cf. Jɔɔn 18:37).

Ruac thukni ti gow /cike ruac ke kui känä ran kärɔa. Jen bä Ruace ke kui Kuäärä Kuoth in gɔaa in bi raan ger rey runi titi:

2 /Cuare cetke ji γaa eme, gere cian cārɩkun ke rialε cārɩkun ikä, ke γöö dēre min goor Kuoth ε kä thil diw njäc. (Ji Röm 12:2)

Ji Kritho tin thuck bike ro rit ke γöö ba Kuoth lätikä kene ney kɔkien:

22 Kuaany, luothe kuärkun wii muɔɔn rey lätɩni diaal, a /ci mɔ a γöö guecke ye ke γöö dee yen lockien jakä teth, kä lätde je ke lɔc mi thuck, a dual yen ke Kuoth. 23 Kä mɔ bia lät ɔ, lätde je ke pek Iaacɔun keeliw, cetke mi lät yen ni Kuäär ni Yecu, a /ci mɔ a kui nath, 24 ke γöö njäc yen ε en γöö bia muc mi diit jek kä Kuäär ni Yecu. Ke γöö lät yen ni Kuäär ni Kritho ikä. (JiKo-lɔ-thi 3:22-24)

28 Ke kui emɔ min cane kuäär mi /ci bi bath jek, kuane teke puoth mi dēne Kuoth lätikä ke min goore ke luth kene dual. (Ji Xi-be-ru 12:28)

Ji Kritho tin thuck cienke ke duɔɔp mi göl ke cian γaa eme. Dääkne njut Kuoth tin te nhial ke njut γaa ke kui kä mi gɔaa kene mi jiiäk. Ney tin teke cuɔɔŋ cienke ke njäth (Ji Xi-be-ru 10:38), cetke min goore njäth ke γöö bi raan cien ke duɔɔp Kuoth rey runi titi. Ji Kritho cua ke guic ε la ney ti gööl elɔŋ ε γow in cien ken thin, en wanɔ cua tää teekädien cɔl i “Duɔɔp” rey Ruac Kuoth in Pay Tuɔɔk (Lät Jaakni Yecu 9:2; 19:9; 24:14,22). Wic muɔɔn cienε ke cäre kärɔa, ca met rey bumä Cey-tän, rey duɔɔp in cɔali “duɔɔp Kēen” (Jiud 11).

Thuk Kuäärä Kuoth ti gow ε thuk ke kui cuŋni, ke teth Iaac, ke mal (Ji Röm 14:17). Ruac gookä, mi ca je njäc agɔaa, la jake naath kä bum (guic 1 Ji Ko-rinth 14:3; 1 Ji The-tha-lo-ni-ka 4:18), elɔŋ guääh in guic kon wicmuɔɔn ε peth (guic Luk 21:8-36). Cian teekä ji Kritho in thuck noonε naath mal ke

puoth yieekä mi diit kenε puoth puany (Mak 10:29-30). Nεμε ε jen kel kä tin jak ney tin cieη thin kä ηäc ken ε en γöö wic muccn goore Kuäär Kuoth. JiKriho ke jääk Kuäärä Kuoth.

Ji Kriho läthke ηäthdan rey yieekä, /cie rey puääny, cäη ni min cieη kcn rey γαα in jcc (Ji Röm 8:5-8). Tëë ke “ηäth thukni ti gaw” (Ji Ko-l-thi 1:23). Nεμε ε duccr mi ca ηäc ε ji Kriho tëë nhiam, kä /ken ney ti ηuan tin ccalkε ro i Yecu en wäle je ηäc αγαα.

6. Duël Kuoth ji Girik kenε jiRöm njecke naath i Kuäär ε mi gɔaa, Duɲni yöö...

Kä duël Kuoth ji Girik kenε Röm n̄athke je en yöö n̄iic ke kuj Kuäärä Kuoth, duɲni yöö teke riek ke n̄äcdien ke thuɔk en min la thuɔk. Cäät, en Enthaiklöpidia ji K̄atholik n̄iice neme ke kuj kuäärä:

Christ's ... Kä guäth diaal rey n̄iicädε ke ben kuäärä εme, guäthke tin gööl, luotde min thuɔk, duɔɔp in ba cop ke je, cuke ben ε la ti d̄it rey ruaacn̄ike, amäni yöö cua ruacde col i "thuk ti gow ke kuj kuäärä"...ak of the Church of God aspe; cf. Kol., I, 13; I The-the-the-rel, ii, 12; Apok., I, 6, 9; v, 10, ekw. ... jen lotde n̄i Duäl Kuoth cie jen guäth in ca l̄ath th̄in ε Kuoth ... (Pope H. Kingdom of God. The Catholic Encyclopedia, Volume VIII. 1910)

ε cān ni min ca ruac in ca lat nhial nyoth i "Kol., I, 13; I The-the-the-rel, ii, 12; A-pok., I, 6, 9; v, 10," mi w̄ii ke wä guic, bie jek en yöö thile ciɔok kel kä ciɔok t̄ɔt̄ɔ mi ci ruac ke kuj kä yöö Duäl Kuoth ε jen Kuäär Kuoth. N̄iicke ji n̄äthä i bike te rey Kuäärä Kuoth kie ε jen Kuäär Yecu. Ci Baibol naath l̄ar l̄ar en yöö bi ney ti n̄uan thuk ti gow ger kie bike r̄ɔ riet kä thuk ti gow ti k̄ɔkien, ti /ci m̄ɔ a thuɔk (Ji Gä-lëe-cia 1:3-9). Kä min jiäk ε yöö ci ney ti gööl n̄ɔm̄ɔ l̄at.

Ci Yecu naath n̄ieec i, "ε yän duɔɔp, ε yän thuɔk, kä ε yän t̄ëk, thile ram mi wä kä Guaar a /cε b̄ä ke yä" (Jɔɔn 14:6). Cu Pi-t̄ɔr ε n̄ieec i, "Kä thile k̄an kä rad̄ɔdien, ke yöö thile ciöt d̄ɔɔdien piny nhial mi ca k̄am naath min bane k̄an ke je" (Lät Jaakni Yecu 4:12). Cu Pi-t̄ɔr ji Juudh j̄iök i ken diaal bike teke n̄ath ke yöö bike r̄ɔ r̄it dueerikien kä bike Yecu nh̄ɔk ke yöö b̄ake k̄ään (Lät Jaakni Yecu 2:38).

Kä min guac ke neme, en Pope Francis ëë ci l̄iw ce naath n̄ieec en yöö ney tin /ca Kuoth n̄äth, mi thile Yecu, d̄ëë ke k̄an ke lät ti gow! Kä n̄iice je b̄ä en yöö dee ji Juudh k̄ään mi /cike Yecu nh̄ɔk! ε nyok b̄ä, jen kenε th̄aɲ Ji Girik-Rööm b̄ä cuke c̄etke m̄i ca guic i min /c̄i m̄ɔ a jen rey Baibolä min la "M̄eri" ε jen luot kä gospel(gospel) ε p̄äär b̄ä ε jen luot kä mat ecumenical kenε kam kuthni. Kä min jiäk ε yöö ken kenε ney k̄ɔkien /cike luot Yecu n̄ac KE TH̄ɔɔL

Thukni ti Gow tin thuc̣k ke kuj Kuäärä Kuoth. Ney ti nuan latke thuk ti gow ti kac.

Ney ti nuan görke yöö bike jal ke guec kä bike teke n̄ath rey ycaa. Kä Ruac Kuoth in Pay Tuock n̄iice je en yöö j̄i Kritho bike guic ni tin la nyin nhial:

2 Kä l̄athe cärkun kä n̄caani tin te nhial, a /ci mo a n̄caani tin te piny. (J̄i Ko-l̄o-thi 3:2)

7 Ke yöö cieŋ k̄on ke n̄ath, a /ci mo a min nen̄e. (2 J̄i Ko-rinth 5:7)

Kä n̄otde, Pope Pius XI cue n̄iic ke jal ke guicde ke duel kuothde:

... Duel Kuoth j̄i K̄atholik ... ε jen i ε jen kuäär Kritho w̄ij muççn. (Pius's encyclical Quas Primas).

Kä CatholicBible101 webthayde cue wee, "Kuäär Kuoth ca yiath piny w̄ij muççn ε Yecu Kritho ke ruççn 33 AD, rey t̄aā Duel Kuothde, min böthke ε Pi-t̄or...Duel Kuoth j̄i K̄atholik." Kä n̄otde Kuäär Kuoth ke run ti bathd̄or̄i /ce te w̄ane me kä /ce te kä Duel Kuoth Röm. Mi w̄eē w̄a cop, be te w̄ij muççn. ε c̄aŋ ni min te Duel Kuoth in thuc̣k ke "k̄ij̄y kuäärä" (M̄ē-thiw 16:19), ney tin larke je en yöö duel Kuoth ε jen kuäär Kuoth "cike k̄ij̄y n̄äcä n̄caani k̄an" (Luk 11:52).

Kä Duel Kuoth kä Rööm n̄iice ke buççm el̄oŋ ke lōkien ke n̄iic Kuäärä Kuoth in b̄i ben w̄ij muççn ke run t̄i bathd̄or̄i min jen k̄arçä ε min ca ḡçr piny rey Katekidh̄im duŋ Duel Kuoth j̄i K̄atholik:

676 Kä met Anti-Krīth cue tok n̄i wal ke noççnde rey wecmuççn eni guāath m̄i ca n̄ak i be n̄ac rey læŋn̄i en yöö n̄ath methiani min d̄oŋ be cu ben raar k̄arçä ke k̄or læŋn̄i ke rey luçk eskatölöj̄ikal. Kä Duel Kuoth cue lōk ε mään̄i yöö ca t̄aāde rial̄ikä ke kuj kuäärä m̄i kac ke yöö be ben piny c̄iötdä i milleniarian̄iŋh̄im ... (Catechism of the Catholic Church. Imprimatur Potest +Joseph Cardinal Ratzinger. Doubleday, NY 1995, p. 194)

Kä min jiäk elɔŋ ε yöö ney tin te rey matä ruac emɔ bike teke rik ti dɪt ke lat thukni ti gow ke kuj Kuäärä Kuoth ke guutde. Thəŋ nath bike çap mi jiääk kan ke kuj nɛeni tin lat je (Da-ni-yel 7:25; 11:30-36). Duunde yöö, dɔŋ deri je car i /ney diaal tin çalke Yecu i Kuäär bi ke te rey kuäärä? /Cie jen, /cike bi te thɪn. Nen mää ca lar ε Yecu:

21 “/Cike ney diaal tin çalke yä i, ‘Kuäär, Kuäär,’ ken tin bi wä cien kuäärä nhial, ε ni ney tin latke ruac Guəŋ in te nhial.’ 22 Kä bi ney ti nuan yä jiök en cəŋ emɔ i, ‘Kuäär, Kuäär, /kəŋkə ruaacni gookä lat ke ciötdu, kä /kəŋkə yiey ti jiäk tuɔk raar ke ciötdu, kä cakɔ lät ti gayke naath ti nuan lat? 23 Kä bä ke jiök i, ‘Yän /kəŋ ye ŋəç, wuɔce rɔ kä yä, yen ney tin lät nyin jiäkni!’ (Mε-thiw 7:21-23)

Cu Jaak ni Puɔl je ŋəç en yöö “ bɪ ramɪ thel ŋut ben ke buom çetän ni wal” (2 Ji The-tha-lo-ni-ka 2:7) ke guəathde. Kä thil ŋuɔtni emɛ bä thiëeke ke mi ci Baibol ε lar lär ke kuj teekä guutdə min çali “Mɪ tɛɛ, Bε-bi-lɔn in Dɪɪt” (Nyuuth 17:3-5).

“Kä min ca tɛɛ kä jiäk ŋuɔtni” ε ruac mi lot rɔ ke ney tin çalke i ji Kritho. tin ŋəthke je en yöö /cike bi yɔn i ba ŋuɔt Kuoth dən wäl tit, etc. kenε/kie tëeke tɪ nuan tɪ nhɔk naath ke ke kujde kä/kie tëeke dup tɪ nhɔk naath ke ke yöö ba ŋuɔt Kuoth yar, ke kujc emɔ cəŋ ni min caar kenε en yöö teke ke tɔŋ ŋuɔtni Kuoth, /cike tɔŋ ŋəthä Kritho min dee Yecu kie jaake je ŋəç i ε ŋuɔt.

Ney ti nuan tin lat ke je i ke ji Kritho çetke ke ji Pa-ri-thii tin ci ŋuɔt Kuoth lɔk, duŋŋi yöö laar kenε en yöö cienkien jaken nath kä nhɔk naath ke—cu Yecu çap emɔ lɔk (Mε-thiw 15:3-9)! Cu I-ca-yaa je lar lär bä en yöö ney tin çalke i ke ji Kuoth bike ŋuɔtke lɔk (I-ca-yaa 30:9). Kä min jiäk elɔŋ ε yöö, ciaŋ jiäk emɛ ε mi thel ŋuɔt en min nen kɔne en wale.

“Mithteri” dɔdɪen cue jɔɔc ε la yöö Duel Kuoth kä Röm cue çetke mɪ ŋəthe je i militarɪthtik ecumenical kenε interfaith agendanɪ be naath nööŋ rey malä kenε min /cɪ mɔ a Baibol ke kuj Kuäärä Kuoth wɪɪ muɔɔn. Ruac Kuoth cue naath lar lär ke kuj matdə ecumenical min bɪ ben min ŋɪice i be, ke run tɪ tɔt,

kulε wä nhiam(ηjic: New Jeruthalem Baibol, ε luocde min ca nhok ε jī Röm Catholic, cua nyoth):

4 Cuke rɔ gorj nhiam nyan, ke yöö ce buɔmde kam ley. kä cuke rɔ gorj nhiam ley wäke j, 'Eηa mi dee paar ke ley? Eηa mi dee nyiëeny ke je?' 5 Kä cua ley pal yöö be ruaacnike kene ruaacnike tin jiäk lat, kä cue lǟt ke päth ti jien nuaan wicde rew. 6 Kä cue Kuoth kueth kene guäth ciötde, ε la ney tin te nhial, amäni ney diaal tin ciënj thjn. 7 Kä ca je pal yöö be kor ter ke ney tin ci Kuoth ke ley, kä be ke tiam, kä cua je pal buɔm wii dööri diaal, kene ney diaal, ke thuk diaal, ke döör diaal. 8 Kä bi ney diaal wii muɔɔn ε pal, ney diaal tin /kan ciöötken gɔr ni cakä yaa rey waregakä teekä Ruath Deel min ca thöp ala muc. 9 A ram mi tee ke jith a je lij, 10 ram mi ba nan ε la pec be we ε la pec, ram näk ran ke thep ba je näk ke thep. E jen min bi ney tin ci Kuoth ke ley teke dhieel kene nath. (Nyuuth 13:4-10, Baibol NJB)

Ci Baibol naath lar lär ke kuj matdä Be-bi-lon ke guutde:

1 Cu ram kel kä jaak nhial dan bärɔw tin teke thääk dan bärɔw ben ruac ke yä, kä cue wee j, 'Bër wane me, bä jī nyuɔth duäc ciek mi jiäk mi nyuur gekä piini ti nuan, 2 min ci kuar wec muɔɔn diaal lǟt ke je, kä ci ney diaal tin te wii muɔɔn jakä jiäk.' 3 Cue yä nan rey dcaar ke yiëë, kä en wini cua ciek nen mi kot jolej mi lual mi teke wuɔth dan bärɔw kene tuɔj dan wäl, kä ca puɔnyde gɔär ciööt mj kuethni Kuoth thjn. 4 Kä ciek emɔ ce rɔ moc ke bij mi tɔc kene mi lual, kä riaw riaw ke daap kene dääpni kene dääpni ti gow, kä tää kɔan dääpä mi ci thiäan ke jiäk tin jiäk tin la nyin tɔɔcäde. 5 Ca ciöt mi ca luode näc gɔar nhiam kaande j, 'Be-bi-lon in diit, man lëerj kene nyuɔɔn wii muɔɔn.' 5 Kä ca ciöt mi ca luode näc gɔr nhiam kaande. 6 Kä cuä ciek nen ce yɔj ke riem nëeni tin ci Kuoth ke ley, kene riem nëeni ti ca näk ke kuj Yecu. Kä mëë cä je nen, cuä gaac elɔj. (Nyuuth 17:1-6, NJB Baibol)

9 'Meme gogre pel. Kä wuɔth dan bärɔw ke ken pääm dan bärɔw tin nyuur ciek thjn . . . 18 Kä ciek in ci nen ε wec in diit in teke luaj wii ruëëcni diaal wii muɔɔn.' (Nyuuth 17:9,18, Baibol NJB)

1 Ke kɔr kã mɛmɛ cua jãäk nhial dɔɔdien nen, mi bɛɛ piny nhial, mi ca kam luɔŋ mi diit. kã cu wɪcmuɔɔn buay ke buaydɛ. 2 Kã cue rɔal ke jow mi diit wɛɛ j, 'Cɛ pɛɛn, cɛ pɛɛn ɛn Bɛ-Bilɔn in diit cɛ pɛɛn, kã cɛ ben a guãath cienã kuthni ti jiäk, ɛ guãath cienã yieyni ti jiäk kene diit ti jiäk. 3 Kã cɪ Döör diaal ɔɔŋ ke kɔaŋ leerãdɛ. Kã cɪ kuar wɪmuɔɔn nyin lerã lät ke jɛ, kã ci jɪ kɔkã diaal riŋ ke kuɪ lätnike tin jiäk.' 4 Cu jow dɔɔdien ben nhial. Cua je liŋ wɛɛ j, 'Bia raar, kã je lö nɛɛkã, nɔãake jɛ, ke ɔö /cia rɔ bi mat rey jiäknike, kã cia rɔ bi mat rey rik nɪ ke. 5 ke ɔö ca dueerke dol a räth ke ni nhial, kã ci kuoth jiäke tim. Kã cu we Kuoth luocɛ je rikke cet ke te cɛ lät kã nekã, lätɛ je cɛtke min cɛ lät kã ney kɔkɛn. 6 Kã ba je luɔɔ pek yiɔɔni tɛɛ cɛ thiec kã rɛɛw. Jen ba je luoc kɔaŋ mi bum mi ca liɔm ke rɛɛw. 7 Kã kel kã pomniɛ kene orgieske ba ke mat ke torture kie agony. Kã lare je ke lɔcɛ j ci Xän a kuär ciek, cɪ yän a ciek a ciek jɔkã; /Cie yän ciek mi ci liw kã /cã liã bi met nãc. 8 Ke ɔö bi rik ti bec bɛɛc pen kã je ke cãŋ kel, bi juey, kene pãr, ke buoth. Kã ba je waŋ ke mac. ke ɔö kuär Kuoth in bum nɪ jen je kueth.' 9 Bi kuär wɪcmuon tin ca nyin lerã lät pãr, kã bi ke wiew ke kuɪdɛ.Me cɪ tol ciek in waŋ ke jɛ nen (Nyuuth 18:1-9, NJB Baibol)

Kã Dhe-kar-yaa, ci Baibol naath lar lar ke kuɪ Bɛ-bi-lɔn in bi ben kã nyoothe je ɛn ɔö mat mi gɔaa /cɛ bi tuɔk amãni mi ci Yecu lony jɔk:

10 Guɛɛ rɔ! Guɛɛ je! Rieŋɛ raar muun nhiam -- ɛ jen min ci Kuoth Nhial ɛ lar- ke ɔö cã ye däk piny pek nɪ ɔɔaa dãŋ nɔaan -- ɛ jen min ci Kuoth Nhial ɛ lar. 11 Guɛɛ rɔ! bare ro lö Dha-ɔɔn, täãme cien yien keel ke nya Bɛ-bi-lɔn!

12 Ke ɔö ci Kuoth Nhial in diit ɔã lãth lät ke kuɪ dööri tin ci ye kual j, 'Ram mi bi ye thiap cɛ thiap nɪ waŋdã. 13 Täãme nen ɛ, bã tetdã lãth wɪɔɔdien, kã ba ke woc tetã nenɪ tin cike jakã kuaany.' Ke kɔre bia je cu nãc ɛn ɔö ɛ Kuoth Nhial ni The-ba-ot ɛn jãk ɔã mɔ! 14 kete je Diit teth lɔac, nya Dha-ɔɔn, ke ɔö täãme yän bãã ben cien reyduun - laar Kuäär ni Kuoth! 15 Kã ɛn cãŋ ɛmɔ, bi döör ti nɔuan rɔ riet Kuoth Nhial. Xɔɔn, bike a nɛɛke, kã bã cien reyduun. Ke kɔre bia cu nãc ɛn ɔö ci Kuoth Nhial ni Re-ba-ot ɔã jãk kã ye! 16 Bi Kuoth Nhial Juda kan, min la kuɪcɛ rey muon in rɛl rɔ, kã bɛ Je-ru-tha-lem nyɔke jakã

wecde mi gɔaa. (Dhe-kar-yaa 2:10-16, Baibol NJB; guic rey Baibolä KJV/NKJV en yöö ca ciök tɔtɔ gɔr i Dhe-kar-yaa 2:6-12)

Kä min lat ke ke mat nath keel ke thaaŋ lätni deere gɔaa, kä tin laa latke ε ji wecmuɔɔn keŋe ji nãthã tin kɔkien tin laa latke ε United Nations, Vatican, ji Prötethtan ti nuan, keŋe kuar ji Eastern Orthodox, caa ke loq ε Baibol kä /caa ke dee com. Cu Yecu naath lar lar ke kuji neeni tin ba ken tiji guɔɔr “ kä bi ke ney ti nuan met” (Me-thiw 24:4-5). Ecumenism mi dijt cuε thiëek ke lëpde min nhiam kä Nyuuth 6:1-2, min nãcke bä i ε “ram in teke jioq tuɔruɔk mi bɔr” kä Nyuuth (min /ciεε Yecu) keŋe ciek läätdä kä Nyuuth 17.

Cetke Dhe-kar-yaa, cu jãäk ni Puol ε njeec bä en yöö mat nãthã mi thuɔk /ce bi tuɔɔk amãni mi ci Yecu luny jɔk:

13 amãni mi ci kɔn diaal cop kä mat rey nãthã keŋe nãc Gatdã Kuoth kä ba ram mi thil diw, mi ci cop keeliw ke thuɔk Kritho puɔnyde. (Ji E-pe-thãth 4:13, NJB Baibol)

Ney tin nãthke mat εme be ben a /ken Yecu ni luny jɔk, teke rey dujãrä. Ke thuɔk, mi wã Yecu luny jɔk, be mat dööri tin bi rɔ mat ke kujde dhil dãk:

^{11:15} Kä cu jãäk nhial in bãrɔwdien kaanɔde koth, kä cua jɔw liŋ nhial, rɔaleke jɔw mi dijt i, ‘Ci kuäär yɔaa a Kuäär Kuaran keŋe Me-thiade, kä jen be ruëc amãni cãŋ kel.’ 15 Kä cu jãäk nhial in bãrɔwdien kaanɔde koth. 16 Kä cu dijt ti jien daŋ rew wicde nuan, tin nyuur wãth ni kɔamnɔ kuäärã nhiam Kuoth wickien yiath piny, kä cu ke dit mi cak ket weke i lar ke ji teth laac lö kuär ni kuoth in buom de ti dial mi kɔŋ te thɔn kä te thɔn jin rɔŋji ke cuke rɔ goŋ kä cu piny rɔ bar nhiamdien 17 kä cu ke rietet tiji lat we ke i, ‘Lar ney ji teth laaac, lö Kuäär ni Kuoth in Leny Buɔmde ti dial, kä ci kɔŋ te thɔn, kä te thɔn, ke yöö ci buɔmdu min dijt kan, kä ruecu tok.18 Cu döör neeny kä cu waŋ laadu ben, guãth in ba luk ni ney tin ci liw, kä ci guãth ben min bi col ni jãänku ni göök, ney tin ci ley, keŋe ney diaal tin luoth ke ciöödu, ney tin dijt keŋe ney tin tɔan, kä ci guãth ben min ba dãk ni ney tin ca yɔw dãk.rɔal,” (Nyuuth 11:15-18, Baibol NJB)

19:6 Kä cua jow mi cętkę jow bunä mi dįit liņ, cętdę ke jow yięer kie jow maęrä nhal mi dįit, cuke je loc i, 'A-le-lu-ya! ke yöö Ci rucę Kuoth Nhal ni Kuothdan in Leny Buęmđę ti Diaal tuęk; . . . 19 Kä cua ley nen, kęne kuęr węc muęęn diaal ke řęmkien ca rų dol, ke yöö bike nyięęny ke Ram in kųt je kęne řęmđę. 20 Kä cua ley kęp kęel kęne gök in guän kacä min ci nyuuthni ti gęyke naath ļat ke kuį ley, kä ke je cuę ney tēę ca biel lęę nhęk kęne ney tēę pal ke cätđę męt. Cua kęn đaņ řęw řitį yuor řęy puļ mi teke mac mi leth mi teke thuęp mi dįit a tęk. 21 kä Cua ney diaal tin ci duoth ke tek nāk ke thęp in bā raar thokđę, kä cu diit nhal diaal riāņ ke mįth řiņkien . . . 20:4 Kä cua kęamni kuäärä nen, ca ke lāth guāth in cike nyuur thįn, kä ca ke kām luāņ luokņį. Kä cua tiey nęeni diaal tēę ca nāk ke kuį nenä đien Yecu kęne ruac Kuoth nen bā, kęne ney tin ļęke pal lęę kä kән biele lāth nhiam kandien kie tetkien rų nyęk ke tek; kä Cuke ruęc kęel ke Kritho ke run ti bathđęr kęl. (Nyuuth 19:6,19-21; 20:4, Baibol NJB)

Nęne je, bi Yecu řęm węc muęęn in cį rų mat kęel ke kuįđę dāk. Kä ęno Jęn kęne ney tin ca rų jięc lith ke nhiam bį ke ruęc. ę jęn guāth in bi teke mat ņāthä mi rųņ. Kä min jįäk ę yöö ney ti ņuan bike liņ ni ruaacni kacä tin jęc ę la ti gęw, kä /cike gęw, cętkę min ci Jaak ni Puļ nath luek (2 Jį Ko-rinth 11:14-15). Mi đee ney ti ņuan Baibol kęne thuk ti gęw ke kuį Kuäärä Kuoth ņac agęaa, đee ka ney ti tųt đę ņot ke buęm ļac ke mak đien ke Yecu ke lunyđę jęk.

7. Kuäär Kuoth eleenju?

Ɛ cäj ni min nħoake naath en yöö ba kɔn car i pel kɔn elɔŋ, tēēke pek nċädan, duŋde yöö nċ Kuoth “thiele pek” (Diit Puonyä kene Pal 147:5).

Ɛ jen min be noŋ ni yöö bi Kuoth rɔ mat rey ɣaa emɛ.

Kä cäj ni min nċth ney ti nuan Kuoth, ney ti nuan /ci kene nħok en yöö ba min ɛ lar lät kä bike cienj ke duɔɔr in ɛ lar naath ke thuɔk. Guic ruaacni titi:

8 Jen ɛ ji nyuoth mi ɣaa, lö raan. Kä eŋu mi goor Kuäär ni Kuothe kä ji ɛ yöö bi lät ni cuɔɔŋ, Bi kɔäc laac nħok, kä bi jäl keel ke Kuothdu? (Mikaa 6:8)

En yöö bi raan jäl ke Kuoth ke muɔl muɔl /cie duɔɔr mi ci raan ɛ nħok elɔŋ en yöö be lät. Ni ke guäath eē te A-dam kene lb thin (Tuk Cäkä Ƴaa 3:1-6), ci naath kuany ni yöö bi ke rɔ woc kä tin ɣow reydiɛn, tin dit ni ken kä tin lätke ɛ Kuoth, a cäj ni mēē ɛ njuɔt ke läth lät (Ƴöth ji l-the-rel 20:3-17).

Kä bok Ruacni Peli nċice naath i:

5 Nċcni Kuäär ni Kuoth ke lɔcdu keeliw, kä /cu nħokni nċ laac du kärɔa. 6 Kä nċcni je rey dup ni ku diaal, kä be dupku rialikä. 7 /Cuare rɔ guic i pel yen. Luothni Kuoth Nhial kä woc rɔ kä jċäk. (Ruac Peli 3:5-7)

Duunde yöö ney ti nuan /ciken Kuoth nċth ni cianj ke lockien diaal kie /cike bi liep ni yöö be jalien nyuoth. Ney ti nuan larke je i ba lät ni min goor Kuoth ɛ, kä /ca je lät. Ney ti nuan Ci Cey-tan ke met (Nyuuth 12:9) kä cike pen rey gorä nċani ɣaa kene ‘liak teekä’ (1 Jɔɔn 2:16).

Ke kui emɔ, cu ney ti nuan ben ke cienj kuthnċkien kene kuumenikien ke yöö caar kene en yöö ke ken tin nċäcke nċak. Duŋde yöö, (cf. Yir-me-yaa 10:23) kä /ci ken rɔ bi rit dueerikien ke thuɔk.

Ɛ jen min goor naathe en yöö bi ke Kuäär Kuoth jek (guic Me-thiw 24:21-22).

Guic Beatitudes

Kel kä ruaacni tin ḡacke elḡ tin ci Yecu ke lat ε jen ḡöö be teke teth Ibaac, min ce lat rey ruacde min ce lat wii Paam Ɔ-lip.

Guic thääḡ kä tēē ce lar:

3 “Puoth ake ney tin can reydiēn, ke ḡöö kuäär nhial ε duḡdiēn. 4 puoth a ke ney tin pār ca ke poth, Ke ḡöö ba ke com. 5 Ney ti muäl muäl ca ke poth, Ke ḡöö bi piny a duḡdiēn. 6 Ney tin näk buoth ke keḡe rew ke kui cuḡni ca ke poth, ke ḡöö ba ke riāḡ. 7 Ney ti kɔc lockiēn cake poth, ke ḡöö bike kɔac Ibaac jek. 8 Ney ti bucy lockiēn cake poth, Ke ḡöö bike Kuoth nen. 9 Ney tin läät malä cake poth, Ke ḡöö bake cɔl i gaat Kuoth. 10 Ney tin ca moc riēk ke kui ciēḡä cuḡni ca ke poth, ke ḡöö kuäär nhial ε duḡdiēn. (Mε-thiw 5:3-10)

ε jen rey Kuäärä Kuoth (cök. Mak 4:30-31), min la latke ni ciaḡ i Kuäär nhial ε Mε-thiw (cök. Mε-thiw 13:31), guäth in bi ney tin ca poth titi ben thin. ε rey Kuäärä Kuoth en guääth in bi ruacde ben thin ke ḡöö bi ney tin muäl muäl mun kule käm ney tin kɔc loc kien Kuoth guic. Liec ni ruac mi goaa ke kui puthä in bi ben rey Kuäärä Kuoth!

Dup Kuoth ken diaal ke Cunḡ

Ke thuɔk ε ḡöö Kuoth ε nhök (1 Jɔcn 4:8,16) kä Kuoth /ce nhɔk nḡ rɔ. Njuɔt Kuoth nyuothke nhök ke Kuoth keḡe nhök neeni tin thieeke kɔn (Mak 12:29-31; Je-meth 2:8-11). Dup ḡaa ke ken tin nhɔke ni rɔ kä guude ε Iää (JiRöm 8:6).

Guice je en ḡöö ci Baibol ε nyoth en ḡöö ji Kritho tin thuɔk luothke njuɔt titi:

1 Ram ɔ ḡääth je en ḡöö Yecu ε Mε-thia, jen diethe Kuoth, kä ney diaal tin nhɔake Gat kuoth, nhɔk Gat ke bä. 2 Ke neme ḡäc kɔn ε en ḡöö nhɔakne gaat Kuoth, mi nhɔakne Kuoth kä luothne luēēke. 3 Kä

nhök Kuoth ε jen memε, en yöö luothne luëëke. Kä luëëke /cike naath cuc. (1 Joon 5:1-3)

Ken ηuot Kuoth diaal “ke cun” (Diit Puonyä kenε Pal 119:172). Dupke gowke (1 Tay-täth 1:15). Kä min jïäk εlon, ε yöö ney ti ηuan cike dup ti gööl ti “thiel ηuot” nhök kä /ken ken ε ηïc en yöö Yecu /cε be ke yöö be ηuot kie ruaacni göökni däk, duηde yöö be ke yöö be ke jakä thuok (Mε-thiw 5:17), ke latde ke luotdien in thuok kenε rēpdien ke min ca car ε ney ti ηuan (c.d. Mē-thiw 5:21-28). Ci Yecu ε ηieec en yöö “ram mi lät ke kä ηiice ke naath, ba je cöl i ram mi diit rey kuäärä nhial” (Mε-thiw 5:19) (riet ‘Kuäärä Kuoth’ kenε ‘Kuäär nhial’ ke kel).

Baibol ηiice naath en yöö ηath mi thil lät ε mi ci liw (Je-meth 2:17). Ney ti ηuan laar kenε en yöö guorke Yecu, duηde yöö /cike ηiicde ηäth ke thuok (Mε-thiw 7:21-23) kä /cikenε guor cetke min dee ken ε lät (cf. 1 Jī Ko-rinth 11:1). “Duer ε ηuot mi /ci rō lot” (1 Joon 3:4, KJV Baibol) kä ken diaal cike duer lät (Ji Röm 3:23). Duηde yöö, ci Baibol ε nyoth en yöö koc Isaac be luk tiēm (Je-meth 2:13) ke yöö Kuoth tēëke cāp mi thuok ke kui nēeni diaal (cf. Luk 3:6).

Kä tin lätke ε naath, ε /ci mō a dup Kuoth, /cike bi lät. Rey kuäärä ke run ti bathdōri, bi Yecu ruëc ke “thēp yiethä” (Nyuuth 19:15), kä bi gōcy te thin mi bi naath ja cien ke duor Kuoth. **Rik diaal tin te wiimuon teke thin ke yöö lök jiwec muon emε luth ke Kuoth kenε ηuotke.** History nyothε je en yöö ran /cε rō luāη ke wuoc rikni wecmuom:

6 Lāth cārā wec kä nyin rien ε liää, kä lāth cārā wec kä nyin Yieekä ε tēk kenε mal. 7 Ke yöö cār wec ran ke nyin rien tēëke gem ke Kuoth. Ke yöö /cε rō kām ηut Kuoth, epuc /cε rō bi luth.” 8 Kä inc, ney tin luothke ni riη /cike Kuoth moc ke teth Isaac. (JiRöm 8:6-8)

Ji Kritho bike cārien lāth kä nyin yieekä, kä ke kor kä mēë cike rō rit kä ca ke lak ba ke moc Yiëë Kuoth ke yöö bi ke lät rey runi titi (Ji Röm 8:9), cāη ni min dak buom dan:

26 Ke yöö cia ciötdun nen, dämaari, /cike ney ti nuan ti pel ke tää nath, kä /cike ney ti nuan bum, kä /cike ney ti nuan luothke. 27 Kä Kuoth ce mi döär mek rey ycaa, ke yöö be ney ti pel jakä poc, kä ce mi koc mek rey ycaa, ke yöö be ney ti bum jakä poc. 28 Kä ci Kuoth tin thil luot kene tin ca cany e yow mek, kene tin thil luot, ke yöö be tin te thin woc, 29 ke yöö thile ram mi bi rɔ liak nhiamde. 30 Kä ke kude täye rey Kritho Yecu, min ci kɔn ben ala pel mi bä kä Kuoth ke kuidan, kene cian cunni, mi rel rɔ, kä kɔn kä kɔn, 31 cetke min ca gor i, “Ram mi liak rɔ, a je liak ni Kuäär ni Yecu.” (1 Ji Ko-rinth 1:26-31)

Ji Kritho bike rɔ liak rey käne Kuoth! Kä kɔn jälne ke nǎth entääme (2 Ji Ko-rinth 5:7), ke yöö guic kɔn ni nhial (Ji Ko-lɔ-thi 3:2) ke nǎth (Ji Xi-be-ru 11:6). Ba kɔn poth ke luth nɔtni Kuoth (Nyuuth 22:14).

Enu mi gör ke kä Thuk Kuoth ti Gow ke kui Kuäärä Kuoth ɔ?

Ji Prötethtan la ken e car i mi cike Yecu nhok ala kään, cike Kuäär Kuoth ku thun jek. JiRöm tin la jiKatholik nǎthke je en yöö ney tin ca lak, a cǎnje ni gaat ti toatni, cike ku thun wä rey duel kuothdien e la kuäär. JiRööm kene ji Eastern Orthodox Catholics la ken a car i ke thäkrameni, ekw., ken görke kuäär Kuoth. Kä min ba jiKritho lak, Ji Greco-Roman-Protestants cuken guic ni wicmuɔn ke yöö ba rik nath kule woc. Kä ken nhɔake ni yöö bi ke teke cǎr ke thuok rikni wii muɔn (cf. JiRöm 8:6-8).

Kä göre Kuäär Kuoth ke nhiam (Me-thiw 6:33) e jen min ba gor e ji Kritho rey teekädien keeliw. A goal, /cie yöö bane guic ni wicmuɔn ke kui kä yöö thele rik ti ba luǎnj e ji wicmuon luǎnj ke wuc, dunde yöö bane guic ni Kuoth kene dupke. Thuk Kuäärä Kuoth ti gow jake tēkdan kä gow.

Ci Baibol e lar en yöö bi ji Kritho ruēc keel ke Yecu, duunde yöö nǎci je en yöö nɔmɔ lotde ni yöö bi ji Kritho tin thucok ruēc wimuon epuc? Cu Yecu naath njeec:

12 “Ci wut mi luothke wä rool mi nǎn, ke yöö be kuäär wä jek, kä be luny jɔk. 13 Kä cue läätke dǎnj wäl cɔl, kä cue ke kǎm yiow dǎäpä dǎnj wäl, kä cue ke jiök i, ‘Lätde yiöw amǎni mi wää luny

jok.' 13 Kä cue läätke däj wäl cöl. 14 Kä duunde yöö cu ji wecde je nyir, kä cuke thääñ nath jäkä je kore, wäke i, '/Cako je gor en yöö be wut eme a ruac da.'

15 "Kä mää ce lunny jok, ke kor kä mää ce kuäär kän, cue läät ke tää ce käm yiookien cöl, ke yöö be pek yiooni tin ci ramö kä ke jek ke kokde näc. 16 Kä cu ram in nhiam ben, cue wee i, 'Kuäär, cä yiow däjwäl kökien jek. 17 Kä cue je jiök i, 'Göaae elonj, ε jin läät mi göaa, ke yöö ca ji näth ke yuop kä mi tot, kä en täme bi jin a kuär wini däj wäl. 18 Kä cu ram in rewde ben, wää i, 'Kuäär, yiөөth du ce yiow däj dhieec nöñ.' 19 Kä inö bä, cue je jiök i, 'cue je jiök i Jin bä bi wii däj dhieec ruac.' (Luk 19:12-19)

Kä bi teke näth ke kui kä tin toatni tin te ke ye en täame. Ji Kritho bike teke guääh mi ba ruacni wii tin thuock thin, rey kuäärä mi thuock. Cu Yecu ε lar bä i, "Tää mucdä ke yä, bä ramö moc ke min ce läät" (Nyuuth 22:12). Kuoth tää ke cöp (I-yob 14:15) kene guääh (Jöön 14:2) ke kui neeni tin ba ruacde lij ke thuock (Jöön 6:44; Nyuuth 17:14). Kuäär Kuoth ε thuock kä jin bä deri roodu mat thin!

Ke tuk runä 2016, en jöarnal Thaany cue teke ruac mi ca gor i "The power of crowds" min cue nyoth i artipicial intellijen kene crowdsourcing de ken "riek tin jääk' tin ci tuock kä naath luäj ke wuoc. Duunde yöö, en ruac emö /kene je näc en yöö jääk ε nyu, kä /kene je luäj en yöö ba je woc i di. Kä ben artipicial intellijen prägiramni ke kore cue not /käne rik wecmuocön luäj ke wuoc.

Kä mat nath keel, ε /ci mö a guuri dupni Kuoth tin thuock, jen ce not ke mi be päk rey runi ti kur ti 21 cetke mää ce tuock ke kor nyoc in diit mää ci naath ro mat ke tath luaak Babel eë ci päk (Tuk Cäkä Xöaa 11:1-9).

Riek tin te wiimuocön, rey guäthni ti cetke Middle East (ciäjni min ca guic i bi thuock ke guääh mi tot, c.d. Daniel 9:27a; 1 Ji The-tha-lo-ni-ka 5:3), /ca ke bi luäj ke wuoc ε naath-goor kön ni mal Kuäärä Kuoth (JiRöm 14:17).

Kä rik tin te rey wecmuɔɔn kɛliw, cāŋ ni min ca je car i ba ke luāŋ ke thuɔk, /ca ke bi luāŋ ke wuɔc (cf. Idhe-ki-el 21:12) ε ney tin ca met ε United Nations (cf. Nyuuth 12:9)—kɔn gorne ni teth Isaac kene buɔm Isaac kā Kuäär Kuɔth.

Kä rik tin te rey ɣaa /ca ke bi woc ke mat wiimuɔɔn, ke yöö bi döör wecmuɔɔn ɲot ke rep ken ni dāk ɣaa (Nyuuth 11:18), duŋde yöö ba ke woc ε Kuäär Kuɔth.

Ruac ke kui tɔɔcä, kene käm gan rar, kene kɔk thāŋ puäänyni ran /ca ke bi luāŋ ke wuɔc ε USA (cf. Nyuuth 18:13), duŋde yöö ba ke luāŋ ke wuɔc ε Kuäär Kuɔth.

Kä ɲuäl in diit min teke USA, UK, kene wii ti ɲuan kɔkien /ca ke bi luāŋ ke wuɔc ke duɔɔp mi lätkε ε ji wecmuɔɔn, duŋni yöö ke jɔakde (ke kɔr kā mi ca dāk per Ya-bakkuk 2:6-8) ba ke ben luāŋ ke woc rey Kuäär Kuɔth.

Kä thil ɲäcä ɲaaani kene ɲiic mi jiääk /ca je bi luāŋ ke wuɔc ε United Nations—goor kɔn ni Kuäär Kuɔth. Kä ɲaknɔmni kuthni /ca ke bi luāŋ ke wuɔc ke thuɔk ε buɔn ecumenical-interfaith movement mi mat ke kui känä mi /ci mɔ a Yecu in thuɔk in te rey Baibolä. Duer ε jen RIEK rey ɣaa kā ke kui kā nɔmɔ, görne yöö banε rɔ thöp ala muc Yecu kene lunyde jɔk rey Kuäärä Kuɔth. Duel wal tin pay ben /ci ken teke luāŋ wucä ke juäthni diaal ke kui jekä puɔlä puäänyni ran—dhɔakne ni Kuäär Kuɔth.

Riek buɔth /ca je bi luāŋ ke wuɔc ε jenetikalli-mödipaid ɣorganidhiömni min ku thääŋ wecmuɔɔn ε jakä bec ke buɔth ke kui kā yöö ci bel ti ɲuan pāk ke ciek piny muon-kɔn goor kɔn ni Kuäär Kuɔth.

Kä can in diit wiini tin te kä Aprika, Ęcia, kene guäth kɔkien, cāŋ ni min teke luäk ke guäth mi tɔt kā guutde ‘Be-bi-lɔn’ (cf. Nyuuth 18:1-19), /ce riek can bi woc—goor kɔn Kuäär Kuɔth. Kä cār mi /ci Yecu te thin, bi naath utopia nööŋ rey ‘runi ti jāk titi’ ε ruac mɲ ɣaa mi kac (Ji Gä-lëë-cia 1:3-10). Kä kɔn görne ni Kuäär Kuɔth.

Ruac Kuäärä Kuɔth ke run ti bathɔɔri kel ε kuäär mi thuɔk mi ba yiath piny wii muɔɔn. Be cuoŋ ke ɲuɔt nhökä Kuɔth kene nhök kuɔth ala booth. Bi ney

tin ci Kuoth ke ley ruëc keel ke Kritho ke run ti bathdɔɔr kel (Nyuuth 5:10; 20:4-6). Kuäär eme be mat ni ney tin te rey Duel Kuoth in thuɔk, duɔde yöö thile ruac mi ca gor en yöö Kuäär Kuoth ε jen Duel Kuoth in thuɔk (Roman Catholic kie mi dɔɔ). Kä Duel Kuoth kä Röm ce njic runi ti bathdɔɔri lok, kä ke korë be ruac thukni ti gɔw rey Baibolä lok ke buɔm mi diit ke guäth in ci yɔw thiak ke guutd. Neme be cie mi be cu teke mi ca lat rey läri mi dɔɔ in bi kon luäk ke thuɔk kä Methiw 24:14.

Kä guäthde min jɔak, bi Kuäär Kuoth teke “Je-ru-tha-lem in pay tuɔk, min beë piny nhial kä Kuoth” (Nyuuth 21:2) kä be rɔ rep ke rëpde /ce bi teke guut. Kä be thil guän nyuɔɔn ni mi bi we rey de, kä be cu thel jiath Isaac, ke liaa en wini.

Lät kene njac thukni ti gɔw ke kui Kuäärä Kuoth ε ruac mi gɔaa mi te rey Baibolä. Ney tää gɔärke Ruac Kuoth äë Wal cike naath njieec ke kuide. Ci Yecu kene Puol ke Jɔɔn naath njieec ke kuide. Kä ruac ‘Kirician’ äë wal meë ci kään raar rey Ruac Kuoth in Pay Tuɔk cue njic ke kuide. Ke tuk runi ti kur dän rew cu kuär ji Kritho, cetke Pölikarp kene Melitö, cuke naath njieec ke kuide. Kä kon rey Duel Kuoth ɔot kon ke mi njic kon ke kuide en wäle. Titde en yöö Kuäär Kuoth ε jen ruac in nhiam in ca lat ε Baibol en yöö ci Yecu ruac ke kuide (Mak 1:14-15). Jen bä ce je njieec ke kor kä meë ca je jiec lith (Lät Jaakni Yecu 1:3)—kä ε jen min bi jiKritho ε gor ke nhiam (Me-thiw 6:33).

Kä thuk ti gɔw /cike ruac ke kui teekä kene lää Yecu kärɔ. Kä min dit ni jen kä thuk ti gɔw tin ca njieec ε Yecu kene jikɔaare ε yöö be ben ke kui Kuäärä Kuoth. Kä thuk ti gɔw ke kui kuäärä te reydiën ke kän ke Kritho, duɔde yöö te reydiën ke njic ke guut kuumeni nath (Nyuuth 11:15).

Titde, ci Yecu naath njieec en yöö guut yɔaa /ce bi ben ε ni mi ca thuk ti gɔw ke kui kuäärä Kuoth lat wii muɔɔn keeliw ke yöö ba döör diaal lät nende (Me-thiw 24:14). Kä ruac Kuoth emɔ tääthin en tääme. Jin goori yöö bi te rey neeni titi, kä bi ke luäk ke jen lät ε jɔak emɔ, min la lät in thuɔkde?

Ruac in gɔaa ε yöö Kuäär Kuoth ε jen be rik tin tuɔk kä naath woc. Kä ɔotde, ney ti nuan /cike je gor en yöö ba je luäk, kie /cike je lij, kä /cike thuɔkde gor en yöö ba je njäth. Kuäär Kuoth ε mi doraar (Me-thiw 6:13), kä “wic muɔɔn eme be thuɔk” (1 JiKo-rinth 7:31).

Lät thukni ti gow ti thuck ke kui Kuäärä Kuoth ε duɔɔr, kä ke kui dan kon ney tin te rey Duël Kuoth in not ke mi wëë nhiam lätne elɔŋ. La ɣɔn ney je en ɣöö bako naath njeec ke ɲɔak diaal tin njecke ni naath ε Baibol (Mε-thiw 28:19-20), amäni ciaŋ Kuäärä Kuoth (Mε-thiw 24:14). Min liepne kuäär emɔ, bane je dhil ɲäc kä bane je guɔɔr kä bane ney tin kokiɛn tin görke ɣöö ba thuck ɲäth com.

/Ci jin luäk dee lät ke kui thukni ti gow ke kui Kuäärä Kuoth in bi ben? Bi jin thuk ti gow ke kui kuäärä Kuoth ɲäth?

Duel Kuoth in wä nhiam

Kä USA guääh in la jäke naath thin ke kui Duel Kuoth in wä nhiam (Continuing Church of God) ε 917 W. Grand Avenue, Unit 109, Grover Beach, California, 93433 USA; webthaay www.ccog.org.

Duel Kuoth in wä nhiam (CCOG) Webthaitni

CCOG.ASIA En guääh emε caa je läth kä Ęcia.

CCOG.IN Guääh emε caa rialikä ke kui neeni tin la ji India.

CCOG.EU En guääh emε caa je guic ε wɔ ni kä Yurɔp.

CCOG.NZ En guääh emε caa je guic ε la New Zealand kene ney tin kɔkien tin bākä ji Britain.

CCOG.ORG Neme ε jen guääh in ditnijen kä Duel Kuoth in ɲot ke mi wëe nhiam. Jen lätdε naath rey rööli diaal. Te reyde ke ruaacni, linki, kene biidiöni.

CCOGCANADA.CA En guääh emε caa läth kä ney tin tä kä Canada.

CCOGAfrica.ORG Guääh emε caa rialikä ke kuineeni tin te kä Aprika.

CDLIDD.ES Neme ε jen guääh in ca gor ke thok lthpeny ke kuj Duël Kuoth in ɲot ke mi wä nhiam.

PNIND.PH Neme ε jen webthaay kä Philippines min la Duel Kuoth in ɲot ke mi wëe nhiam. Tëe ke ruaacni ke thok Linlithni kene thok Tagalog.

Webthaitni ruaacni kene læɲ

COGWRITER.COM Webthay emε ε duɲ ruac mi diit kä teke ruaacni ti pay tuɔɔk, ɲiic, ruaacni ti ci tuɔɔk ni wal, bidiöni, kene ruaacni ti pay tuɔɔk ti ca lat ε göök.

CHURCHHISTORYBOOK.COM Neme ε webthay mi thiäk mi deri tim mi teke ruaacni kene ruaacni ke kui ruaacni duel kuoth.

BIBLENEWSPROPHECY.NET Neme ε webthay radiö mi te rey jam ke thok Linlithni min teke ruaacni kene ruaacni tin ca lat rey Baibolä. BNPI.NET teke thuk ti nuan.

YouTube & BitChute Bidiö Caneli ke kui thärmon & thärmonet

BibleNewsProphecy canal. CCOG thärmonet biidiöni.

CCOGAfrica canal. Ruac CCOG ke thuk ji Aprika.

CCOG Animations ε dup ɲiicä ke kui ɲäthä ji Kritho.

CDLIDDSermones canal teke ruaacni ke thok lthpeny.

ContinuingCOG canal. CCOG thärmon biidiö.

Kä thure in ca nyoth piny thääñ thuopni ti tot tēē ci duoth(ke thääñkien ti ca mat thin ke kore) duñni yöö tic te rey Jeruthalem thääñ guäthni cua ñac cie Cenacle, duñni yöö cua lat ε goaa ε Duel Kuoth kä Jeruthalem'ä Wetheren Hill (täame coale Mt. Dhaiön):

Neme cua ñäth i ε jen guäthn ēē dan e la duel kuoth ji Kritho ēē nhiam ēē ca täth thin. ε tic mi dēē ‘thuk Kuäärä Kuoth’ Yecu lat thin. Neme ε tic mi te kä Je-ru-tha-lem me ñiic naath ke thuk Kuäärä Kuoth ti gow.

Ke kui kä mēme lär ney Kuoth teth Ibaac a thel cuoñ, ke yöö...ci yen, dämaari, a ji kōaar Kuoth tin te kä Ju-dia tin te rey Kritho Yecu. (1 Ji The-tha-lo-ni-ka 2:13-14)

Kä te ke buoñ ke kui ñäthä min ca käm ney tin ci Kuoth ke ley ni kä keel. (Juud 3)

Cue ke jioök i, “Xän bä ruac kuäärä Kuoth dhil läť wiini tin kōkien bä, ke yöö ca yä jäk kä ke kui kä neme.” (Luk 4:43)

Kä duunde yöö göre kuäär Kuoth, kä ba ye mät ñak diaal. /Cuare dual, yen buoñ deet mi tot, ke yöö ε teth Ibaac Guurun en yöö be ye käm kuäär. (Luk 12:31-32)

Kä ba thuk kuäärä Kuoth ti gow titi lat wii muoñ keeliw ke kui nenä röli diaal, kä ε jen bi guut yōaa cu ben o. (Me-thiw 24:14)